БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1925 чылда үнелезилеттингеН

1963 ч. ОКТЯБРЬ 26 СУББОТА № 255 (5659).

Өртээ 2 көп.

Чер болгаш мал ажылының продуктуларын бүдүрер база күрүнеге садар талазы-биле планнарны болгаш социалистиг хүлээлгелерни чедиишкинниг күүсеткен көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилеринге алдар болгаш мактал!

(СЭКП ТК-ның Кыйгырыгларындан).

Ажылчы чоннарның чагаалары болгаш билдириишкиннери

Совет күрүне аппарады чонга бараан болур, аңаа отчёттуг болур дугайын партияның Программазында айыткан. Партия болза чоннуң негелделерин болгаш хереглелдерин кезээде дыңнангыр, кичээнгейлиг көрүп, хүн-бүрү сагыш-салырынче совет органнарын болгаш оон ажылдакчыларының кичээнгейин доктаамал угландырын келген. Ол дугайында СЭКП ТК-ның Октябрь Кыйгырыгларында база катап улам кыштүү-биле мынчаар чугаалап турар:

— Совет албан черлериниң ажылдакчылары! Массалар өртүзүнга организакчы болгаш кижизидилгелиг ажылды күштелдириңер! Бюрократизмни дазылындан тура тырттыңар, ажылчы чоннарның хереглелдеринге болгаш негелделеринге дыңнангыр болуңар!

Маңаа бир кол чугула түүл болза, ажылчы чоннарның чагааларын, билдириишкиннерин эң кичээнгейлиг көрүп, оларны чогуур өйүнде харыылаары болур. Чоннуң чагаалары, билдириишкиннери бүдүүлгенин, ажыл-агыйының база албан организацияның түс-түс адырларында болгаш чамдык кижилерниң ажылында база амыдыралында четпестерни тодаргай илередип, оны чайладырының оруктарын айтып турар чугула документилер болур. Оон-биле кады оларның дыка хөөү кижилериң хуузунда айтырыглары болгаш кандыг-бир түүлдүң дугайында дилеглери, негелделери, хомудалдары болуп турар. Ынчангаш оларның чаңгызы-даа харыы чок артпас болгаш партия, совет база хөй-ниити организацияларының кичээнгейинге турар ужурлуг.

Сөөлгү чылдарда бистин АССР-ниң хөй-хөй районнар болгаш чер-чер Советтери, чамдык албан черлери бо талазы-биле улуг ажылдарны чорудуп турарын ажылчы чоннар сеткил ханышкын-биле чугаалап турарлар. Аңаа чижек кылдыр Улуг-Хемниң райкүүскомун, Эрзинниң база Чадаанның көдээ Советтерин, республиканың Социал хандырылга министерствозун болгаш өске-даа албан черлерин киирип болур. Бо черлерде чоннуң киирген чагааларын, билдириишкиннерин кичээнгейлиг көрүп, чогуур өйүнде харылап, ол талазы-биле оперативтиг хемчегларни ап турар. Ол ышкаш оларда хамаатыларны хүлээп алырының тускай хүннерин, шактарын доктааткаш, оны болур-чогууру-биле чорудуп турар. Ылаңгыя Эрзинде эш Кенден даргаланан көдээ Советке кирген 36 билдириишкиннерни шупгузун чогуур өйүнде харыылаан.

Советтерниң ажылынын бо чугула участогунга депутаттар, активчилер идепкейлиг киржип турарлар. Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутады Салчак Даржаа среда бүрүзүнде-ле Ак-Довурак суурунуң чурттакчыларын хүлээп алыры чанчыл ашарган. Эрзин көдээ Совединиң депутады Дамба Чаш база-ла ындыг хүлээп алыышкыннарны чорудуп турар. Ындыг депутаттарны он-онуубиле адап болур.

Оон-биле чергелештир ажылчы чоннарның чагааларын, билдириишкиннерин хүлээп ап, оны шиитпирлеп турарында улуг четпестер болгаш өзү барымдаалаар бюрократсыг төрүктар ам-даа бар. Каа-Хем райкүүскомунда (Даргазы эш Даржаа) хамаатыларның киирген билдириишкиннериниң сан-даңзызы сандаргай, оларның чамдыктарын улуг өзалдадыышкынныг харыылап турар. Чижээ, «Бурунгаар» колхозтан хамаатыы Шарайның билдириишкинин ийи ай хире болгаш харыылап берген. Бо дег таарымча чок байдалдар Барыын-Хемчиктин, Бии-Хемнин райкүүскомнарында, республиканың Кадык камгалал министерствозунда, респотребсоюзтун баштаар черинде бар.

Ылаңгыя кадык камгалал министри эш Любимов, оон оралакчызы эш Шабаев олар министерствога киргеН чоннуң билдириишкиннерин кижи шыдажыр аргажок байдал-биле саададып турарының фактылары бар. Бо чылдың 4 айда Барыын-Хемчиктин «Кара-Хөл» колхозунун колхозчузу Очур Сарыг-Донгактың киирген билдириишкинин үр үеде аңаа шимчээшкин чок чытканы тодаргай чижек болур-дур. Барыын-Хемчиктө «Малчын» колхозтун төөв Мугур-Аксы суурунуң магазининде бажын иштинин эдилел-хереклелдериниң чок бооп турарының дугайында бөлүк кижилер ат салган негелде билдириишкинни респотребсоюзтун баштаар черинде база-ла шак ынчаар саадаткан.

Масса-биле харылзаанын, ылаңгыя оларның чагааларын, билдириишкиннерин оперативтиг шиитпирлээриниң база бир чугула түүлү болур Совединиң болгаш өске-даа албан черлериниң чоннуң хүлээп алыының хүннери, шактары Бии-Хем райкүүскомда болгаш өске-даа хөй-хөй черлерде доктааттынмаан, хүлээп алыышкын кылыр кабинеттер чок бооп турар. Ылаңгыя ССРЭ-ниң Дээди Совединин «Кызыл тараачын» колхозта депутадының чоннуң хүлээп алыының талазы-биле ажылды безин Бии-Хемнин райкүүскому организаставаанын таарымчалыг деп санап болбас.

Совединиң организас-массалыг ажылынын бо чугула көзээн болур-чогууру-биле организастаары, депутаттарның сонгукчулар-биле ужуражыышкыннарын чер-черге өй-өйде чорудары, хүлээп алыышкынны доктаамал организастаары—хамаатыларның чагааларын, билдириишкиннерни оперативтиг харыылап, шиитпирлээринге улуг ужур-дузалыг болур.

Чагаа, билдириишкин бүрүзүнүн ээзи—совет кижи болуп турар деп чүве билдингир болгай. Ынчангаш оларны оперативтиг көрүп, кичээнгейлиг шиитпирлээр чорук—чер-чер Советтериниң болгаш өске-даа бүгү хөй-ниити организацияларының эң чугула хүлээлгелериниң бирээзи болур. Кол түүл болза, келген чагааларнын, билдириишкиннериниң сан-даңзызын шынгыы тургузары, оларны көрүп база шиитпирлеп турар кижилер бот-харыысалгазын бедидери болур, ынчаарга чоннуң чангыдаа чагаазы, билдириишкини, саалы харыы чок артпайн, ээзинге чогуур өйүнде харыылаттынган турозун дээш партия, совет органнарының талазындан бо чугула херекке хүн бүрүле контрольду күштелдирер ужурлуг.

М. ЧҮЛДҮМ.

Хойжу Моңгуш Чүлдүм

Республиканың мал ажылында кол черни хой ажылы өөлеп турар. Хойжу кижи бүрүзү ниитиниң чүс-чүс баш шээр малын бодунуң бүрүн харыысалгазынга ап, чылдың кайы-даа үезинде менди ажаап чемгерер, одарладып кадарар, чаш төлүн доруктуруп өстүрер, Төрээн чуртка хөй зүт, дүк бээр хүлээлгелиг. Хойжунуң бо хүлээлгезин алдарлыы-биле күүседип турар мурнакчы хойжулар бистин колхозтарывыста болгаш совхозтарывыста эвээш эвес. Ынчаларның бирээзинге коммунист Чүлдүм Моңгуш Баржыович кирер.

Моңгуш Чүлдүм — Чөөн-Хемчик районнуң «Чыраа-Бажы» совхозунуң Ак-Хаада № 6 хойжу бригадазының кежигүнү. Бригаданың бир кодан хоюн менди кадарбышаан, мурнакчы хойжу чеди чылдың бешки чылында хойжуларның социалистиг чарыжынга алдарлыг чедиишкинни чедип алган. **Бо чылын төрээн 352 хойдан 398 хураганны азы 100 хойга онаштыр ортумаа-биле 113 хураганны алган.** Бо дээрге Чөөн-Хемчик районда бо чылын малдың чаш төлүн камгалап алыр талазы-биле эң дээре көргүзүг болуп турар. Төрүүр чүс хойга онаштыр район түгле 55 хураган, а хойжунуң бригадазы 65 хураган алганын ап көөрге, Чүлдүмнүң көргүзүү оон ийи катап ажыт турар.

Мурнакчы хойжу дүк кыргылдазының талазы-биле база багай эвес көргүзүүлүг: **бодуун дүктүг хой бүрүзүнден ортумаа-биле 2 килограмм 195 грамм дүк алган.**

Мындыг чедиишкин боду Чаягаар чедип келбес, хойжунуң, оон өг-бүлезинин ак-сеткилдиг, кызымаккай күш-ажылының түңнели болур. 1962—63 чылдың кыжынында хойларның ажаалдазын, немелде чемгерилгезин, одарладыышкынын шын таарыштырганынан хойжунуң коданынга чүгле хорамча чок болган эвес, харын бүгү хой кышты хүр семис ашкан. Кажаанын өл өдээн үндүр эжип, төрүүр чоокшулаан хойларны түскай үзүп ап, курлап алган чоок одарларынга кадарбышаан, коданга чемгерип турган. Оон кышкы одарлары планнын-биле ажыглаттынган.

Мал ооладаашкыны — хойжуларның ажылының чугула түңнели, эң харыысалгалыг болгаш карак-кызыл ажылдаарының үези болур деп чүвени хойжу Чүлдүм, оон қадайы Чудур ханызы-биле билип, ол үеде боттарының амыр-дыжын харамнанмайн ажылдаанар. Олар ийилээ чаш хураганнарны хүлээп ап, баштайгы каш хонукта иези-биле кады ажаап, оон соонда хураганнарны иелеринге каткыжеге чедир бөлүктеп ажаар арганы бүрүн күүседип турган. Хойларның массалыг ооладаашкынының үезинде бир сакмаңшик кезек када дузалашкан.

Малдың кыштан хүр ажары чайгы семиртилгеден кол хамааржыр деп чүвени хойжу шыңгыы барымдаалап, бо чайын Улуг-Чыргакының чайлагларынга беш чедир чаа одарлар солуп, хойларын семирткен. Чаа одарларны ажыглаары-биле кады кадарылганы шын организастаары чугула. Бо талазы-биле хойжу бодунуң дуржулгазын мынчаар чугаалап турар: чайын эртенгиниң 5 шактан орай кежээ чедир хойну одарладыр. Дүште изиг үезинде дыштандырар. Хүнде үш-дөрт чедир суттарар. Чайгы одарның оът-сигени өлбек дээш хамаан чок көрбейн, оны өөлчештир одарладыр. Чайгы үеде хойну дүне кажаалавас болгаш кажаа чок черге, харын-даа өдекшивээн черлерге хондурары чугула. Ол болза хойнуң дегилдезинге, дүгүнүң өзеринге дузалыг. Тараалар чоогунга чайын мал турбас болганда, оон одары чүм болур. Ынчангаш күскү үеде баштай тараа чоогунга, оон соонда аңгыстарга хойну кадарар. Одарладыышкынны мынчаар организастаанындан Чүлдүмнүң кодан хоюнуң дегилдези бо чылын база аажок эки болган.

Ол чүгле бодунуң онаашкан коданын кадарарынга өйлежип турар эвес, оон-биле кады чаа тургустунган хойжу бригадазының ниити ажылынга база идепкейлиг киржип турар. Ол бо чайын сиген белеткелинин үезинде аңаа үргүлүү ажылдаан. Бригаданың төвүнде үш кодан хой турар улуг кажаанын, ийи өрөөл чурттанган бажыңының, кызыл булуңнуң, чунар бажыңның тудугларын кылышкан.

Моңгуш Чүлдүм бодунуң ажыл амыдыралының хөй чылдарын хөй-ниитиниң ажылынга бараалгадып келген. Ол 16 чыл дургузунда суму даргалаан, 4 чылда партия организациязының секретарынга ажылдаан. Сөөлгү үеде материалдыг түүлдерни шуут хол-биле тудуп бүдүрер хойжу болган.

Мал ажылын хөгжүдүн, оон баш санын өстүрүп, дүк, зүт, сүт бүдүрерин көвүдедир дугайында Коммунистиг партияның, Совет чазактың салып турар сорулгаларын күүседири малчыннардан кол хамааржыр. Бо дугайын хойжу Чүлдүм ханызы-биле билир. Чоокта чаа Чөөн-Хемчик районнуң партия конференциязынга санал берип турган, ол мынча деп чугаалаан:

— Мал ажылынга ак-сеткилдиг, дуржулгалыг кижилерни шилип киирери чугула. Бир эвес чаа кижилер болза, өскелериниң дуржулгазынга өөредир херек. Бисте мону барымдаалавайн, душкан-на кижилерге малды хүлээди бээр түүл бар. Чижээ, бистин совхоз бо чылын М. Мамбар-оолга бир кодан кыс хураганнар хүлээдип бээрге, оортан 100 башты чидирген болгаш ам түгле 58-ти тыпкан. Ол ышкаш харыысалга чок хойжулар бисте бар.

М. Чүлдүм бодунуң чедиишкининге оожургаваан, кыштаглаашкынны чедиишкинниг эртирер дээш кыштаг кажааларын белеткеп алган. Оон коданында чамдык хойлары ам-даа төрүп турар. Ынчангаш, чыл төнчүзүнге чедир чүс хойга онаштыр 120 чедир хураганны алырының аргазы бар деп санап турар.

М. ЛЮНДУП.

Хүлээлгезин ажыр күүсеткен

Улуг-Хем районнуң «Х Улуг хурал» колхозунуң Оттук-Даштa сүт-бараан фермазында саанчы Молдурушку Бурбу Байкараевичини ферманың коллективи мурнакчы саанчывыс дижип, оон ажылын бедин-биле үнелеп турар. Кажан 1961 чылда аныяк оол фермага саанчылаар дээш келирге, «эр кижи канчап саанчылаарыл, өске кылыр ажыл тыпшаан эвес» деп турган чамдык кижилер ам оон чедиишкинин көргеш, кайгап-даа, адаргап-даа турар апарганнар.

Б. Молдурушкунуң бо чылгы чедиишкинин ап көрээлиңер. Ол бо чылын бодунга быжыглаан инек бүрүзүнден 1650 кг сүттү саар дээш хүлээлгезин эрткен 9 айларның дургузунда 1772 кг кылдыр ажыр күүсеткен. Ол дээрге чүгле ол фермада эвес, харын районда безин бедик көргүзүүлерниң бирээзи-дир. Ниити сүт саалдазының талазы-биле чылда алган хүлээлгезин ол база ажыр күүсеткен. Бо болза Октябрьның 46 чыл оюнуң байырлалынга саанчының күш-ажылчы белээ болур.

Чыл төнчүзүнге чедир инек бүрүзүнден сүт саалдазын 2000 кг чедирер дээш мурнакчы саанчы демисежип турар.

Бурбу Байкараевич чүгле мурнакчы саанчы эвес, оон-биле кады, хөй-ниитиниң ажылынга идепкейлиг киржикчи. Ол, Улуг-Хем район Совединиң депутады, колхозта комсомол комитединиң бюро кежигүнү болгаш фермада агитатор. Бо хөй-ниити хүлээлгелерин база идепкейлиг күүседип турар.

К. УРАНГАЙ.

СОЦИАЛИСТИГ ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРИН ЧЕДИИШКИННИГ КҮҮСЕТКЕН

* * *

Черновчуларның улуг чедиишкини

СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели күрүнеге тараа садар талазы-биле социалистиг хүлээлгелерин чедиишкинниг күүсеткени-биле холбаштыр Чернов областың чер ажылдыгларынга болгаш бүгү ажылчы чоннарынга байыр чадирген. Областың колхозтары болгаш совхозтары план ёзугаар үш миллион пуд тараа дужаар тургаш, 5 миллион 300 муң пуд тарааны күрүнеге саткан.

Бурятияның хлеви

Бо чылгызы ышкаш, ол хире хөй тарааны Бурятияның чер ажылдыглары кажан-даа күрүнеге садып көрбөзн. Республиканың колхозтары болгаш совхозтары 8,8 миллион пуд тарааны Төрээн чурттуң шыгжамырынга ургаН,— ол болза планда көрдүнгенинден 3,9 миллион пуд хөй болуп турар.

Ол чедиишкин-биле — күрүнеге тараа садарының талазы-биле социалистиг хүлээлгезин күүсеткени-биле холбаштыр, Бурят АССР-ниң көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилеринге СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели чүректиң ханызындан байыр чедирген болгаш Бурят АССР-ниң ажылчы чоннары көдээ ажыл-агыйның бүгү продуктуларын бүдүрерин улам ыңай көвүдедирин чедип алыр дээрзинге бүзүрелин илереткен.

Бурятияның колхозтары болгаш совхозтары 1964 чылда чазын чажар культураларның үрезиннери-биле боттарын бүрүн хандыртынган. Республиканың ажыл-агыйлары күрүнеге картофель садарының планын база-ла күүсеткен.

Көдээ ажыл-агый чылын чедиишкиннинг доозар, мал ажылының продуктуларын бүдүрериниң болгаш күрүнеге садарының талазы-биле хүлээлгезин күүседир, мал кыштаглаашкынын эки эрттирер дээш боттарының бүгү-ле күжениишкиннерин салып турарын Бурятияның ажыл-ишчилери СЭКП Төп Комитединге, Совет чазакка, эш Н. С. Хрущевтуң бодунга чоруткан рапортунда дыңнадып турарлар.

(СЭТА).

Профэвилелдериниң XIII съездизинче

Бистин улуг Төрээн чуртувустун найысылалы Москваже, Профессионалдар эвилелдериниң XIII съездизинче профэвилелдериниң төлээлери чорун турар. Олар дээрге күш-ажылга шылгараан, чоннуң идегелин чаалап алган мурнакчы кижилер болур.

Тыва АССР-ден ол съездиже үш кижи чоруткан. Олар—Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, «Тээли» совхозтуң сураглыг малчыны Ү. Ш. Кандан, «Өөк» совхозтуң бот-орулга-чарылгалыг хойжу бригадазының бригадири М. Б. Карбы болгаш облпрофсоветтин даргазы Т. Ч. Норбу.

Бистин төлээлеривис Москваже самолёт-биле ужудупкан.

Күш-ажылчы белек

Октябрьның улуг байырлалын күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужуражыр дээш Кызылдың пассажирлер АТК-зының ажылдакчылары күжениишкинниг ажылдап турарлар.

Ол чүткүлдүг ажыл-иштин мурнуку одуруунда чорун турарларның бирээзи — слесарь-агрегатчик Сат Салчак-оол. Автомашиналарның агрегаттарын билир талазы-биле оон мергежили улуг. Чээрби чыл хиреде бо бүдүрүлгеге ажылдавышаан, ол ажылынга улам-на мергежип турар. Ам бо хүннерде Сат ажылдап алыышкынын хүн нормазын ажыр күүседип, коллективте калбарган социалистиг чарыштын мурнакчыларының одуруунга киргеН.

Аныяк оол, автоэлектрик Геннадий Агаповту мында база-ла хүндүткелдии-биле адап турар. Автомобильдерниң электри дерилгелерин ол эки билир болгаш кандыг-даа ажылдарны дагзырга, өй-шаанда эки шынарлыг кылып турар.

Непалдың албан черинге ужуражыышкын

МОСКВА. (СЭТА). Непалдың Министрлер Чөвүлелиниң даргазы, даштыкы херектер министри болгаш хаан чазаанның өргээ министри доктор Тулси Гири болгаш оон кадайы дээргі К. Гири Непалдың элчин черинге шайлалга кылган.

Шайлалгага Н. С. Хрущев кадайы-биле, А. Н. Косыгин кадайы-биле, ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри А. А. Громыко кадайы-биле, даштыкы садыг министриниң оралакчызы М. Р. Кузьмин, ажылчы чоннар депутаттарының Москва хоорай Совединиң күүскомунун даргазы В. Ф. Промыслов, Совет Эвилелиниң Непалда элчини Е. Г. Забродин болгаш албанның өске-даа кижилери киришкен.

Шайлалгага Непалдың Совет Эвилелинде элчини Джарендра Н. Сингха, Непалдың даштыкы херектер министерствозунун секретарының дузалакчызы Шардуль Шамшер Рана болгаш элчин черинин дипломатты состави киришкен.

Чылыг, найыралдыг байдалга эрткен шайлалга үезинде доктор Тулси Гири биле Н. С. Хрущев чүве чугаалаан.

Доктор Тулси Гиринин Н. С. Хрущев-биле ужурашканы

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевтуң болгаш Непалдың Министрлер Чөвүлелиниң даргазы, даштыкы херектер министри болгаш хаан чазаанның өргээ министри доктор Тулси Гириниң ужуражыышкыны октябрь 24-те Кремльге болган.

Ужуражыышкынга совет таладан ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазының бирги оралакчызы А. Н. Косыгин, ССРЭ-нин Даштыкы херектер министри А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даштыкы экономиктиг харылзаалар талазы-биле күрүне комитединиң даргазы С. А. Скачков, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министриниң оралакчызы Н. П. Фирюбин, даштыкы садыг министриниң оралакчызы М. Р. Кузьмин болгаш Совет Эвилелиниң Непалда элчини Е. Г. Забродин олар киришкен.

Ужуражыышкынга непал таладан Непалдың Совет Эвилелинде элчини Джарендра Н. Сингха болгаш Непалдың даштыкы херектер министерствозунуң секретарының дузалакчызы Шардуль Шамшер Рана киришкен.

Непалдың хаанын дээрги Махендранын чоруткан бижиин доктор Тулси Гири Н. С. Хрущевка дамчыдып берген.

Н. С. Хрущев биле доктор Тулси Гириниң аразында найыралдыг беседа болган, оон чорудулгазында Непал биле Совет Эвилелиниң аразында харылзааларны улам ыңай хөгжүдериниң болгаш быжыглаарының айтырыгларын чугаалажып көрген. Делегей байдалының өөй келген элээн хөй айтырыгларының талазы-биле санал-оналдарны база-ла солушкан.

(СЭТА).

Кубаның качыгдаан районнарының чонунга ССРЭ-ниң дузаламчызы

Н. С. Хрущевтуң Фидель Кастро Руска чагаазы

СЭКП Төп Комитединин Бирги секретары, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущев Социалистиг революцияның чаңгыс аай партиязының Национал удурулгазының бирги секретары, Куба Республиканың Революстуг чазазының премьер-министри эш Фидель Кастро Руска чагаа чоруткан.

Чаягаар болган халаштарның азыр уржуктары-биле демисежип турар куба улустун шудургу болгаш эрессмаадырлыг чоруу Совет Эвилелиниң бүгү улустарының ханы хүндүткелиниң сагыш-сеткилин болдуруп турар деп, Н. С. Хрущевтуң чагаазында чугаалап турар. Социалистиг революцияның чаңгыс аай партиязының Национал удурулгазы, Кубаның Революстуг чазаа болгаш Силер качыгдаан чөөн можуларда ажыл-агыйны дүрген катап тургузарыңа дузалаар дээрзин бодап турар бис деп, Н. С. Хрущев түңнелинде бижээн.

Куба улуска Совет Эвилелиниң көргүзүп турар ажыг-дунма дузаламчызы качыгдаан можуларда ажыл-агыйны дүрген катап тургузарынга дузалаар дээрзин бодап турар бис деп, Н. С. Хрущев түңнелинде бижээн.

Чер-чер Советтериниң 120 муң дузалакчылары

ХАБАРОВСК. (СЭТА-ның корр.) Ульчиниң үлетпүрлүг районунуң кедергей делгем девискээринде сонгу чүктүң чеди улустары — ульчилер, негидальдар, нанайлар, нивхилер болгаш өскелер-даа чурттап турар. Хаанныг өзү-чурум үезинде ол улустар, көшкүн амыырал-биле чурттап, сонгу чүктүң дошкун бойдузунуң эвээш-биче хайырлалы-биле амыдырап чораан.

Ам ол районнуң девискээринде школаларлыг болгаш клубтарлыг, эмнелгелерлиг болгаш уруглар албан черлерлиг, чаагайжыды тургускан он-он суурлар бар апарган.

Чоокта чаа райкүүском сонгу чүх улустарының хөй-ниити комиссиязын тургускан. Ол комиссияга библиотекарь-нанай Г. Ходжер, башкынивхи М. Пухта, партийжи ажылдакчы-ульч В. Тыкану, эмчилер, аныяктар төлөөлекчилери кирген. Суур бүрүзүнге үлегерлиг корум-чурумну тургузарын, клубтар, уруглар садтары болгаш яслилери эки ажылдаан турарын комиссия бодунуң сорулгазы кылдыр салган. Чамдык суурларга чаагайжыдыла талазы-биле воскресниктерни чоруткан. Уруглардың албан черлериниң тудуун шыңгыы контрольга алган. Санитар - албанныларын тургускан. Комиссияның кежигүннери херээженнер төвүлелдеринге дузаламчыны көргүскен.

Райкүүскомнуң парлап ундүргеди, «Чер-чер Советтериниң ажылында хөй-ниитиниң өгелери» деп дептерге киргеште ол бүгүнүң дугайын чугаалап турар. Крайның чер-чер Советтериниң болгаш оларның тургусканы хөй-ниити организацияларының ажыл-чорудулгазында 120 муң хире кижи киржип турар деп, дептерде дыңнадып турар. Биробиджанның кудумчу комитеттериниң, Амурда-Комсомольскиниң уран түүл төвүлелиниң, Хабаровскиниң бажың эргелериниң чанында эш хуузунун судтарының дуржулгазын калбаа-биле пептеретсе чогуур.

Улусчу контроль боттанылгаан

СЭКП Тыва обкомунуң, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң партия-күрүне контроль комитединде

Партия-күрүне контролюнуң комитети бодунуң сөөлгү хуралында республикада белеткеттинип турар алгы-кеш шынарының база күрүнеин тараа күрлавырларын камнаар талазы-биле хемчеглернин дугайы—мындыг ийи чугула айтырыгларны чугаалажып көрген.

Бирги айтырыг талазы-биле комитеттиң хүлээн алган доктаалында айтып турары болза:—Белеткелдер организациялары, Кызылдың эзт комбинады, колхозтар болгаш совхозтар «Күрүнеге садар алгы-кеш болгаш өлүк чиг-эдиниң шынарының дугайында» Федерация чазаанын 1962 чылдың май 14-теги база республиканың Министрлер Чөвүлелиниң ооларга чылдың июль 14-теги доктаалдарын четпес күүседип турар. 1962 чылда белеткеттинген бүгү-ле алгы-кеш чиг-эдиниң күдүку сорттарының бот денгзин 74,9 хуу, бода мал кежиниң—50 хуу, хаван кежиниң — 81 хуу болган. Бо чылын белеткеттинген алгы-кештиң шынарының байдалы оон-даа дорайтаай. Ылангыя Чаан-Хемчик, Таңды, Барыын-Хемчик райоларының белеткелдер конторалары, Кызылдың эзт комбинады багай шынарлыг алгы-кешти дужаап турарлар.

1963 чылдың бирги чартында Бии-Хем райозунуң белеткелдер конторазының белеткээн алгы-кежинин 93,3 хуузу күдүк шынарының сорттары болган. Кызылдың эзт комбинадының бо чылдың бирги кварталында дужааган алгы-кежиниң барык шуптузу күдүку сорттуу, 3 хуузу чырындактар болган. Ол комбинатка соккан малдарының кежин кам чок сойганы-биле кештериниң эзтшырынмалыы, үс-чары кедергей болуп турар. Чамдык кештериниң үс, шырынмалыы бүгү кештиң денгзинин 44,2 хуузу чедип турар. Ылангыя 1963 чылдың апрель 1-те чедир комбинаттың дужааганы 5380 хаван кештериниң чаглыы онза улуг болуп, оон ужурундан белеткээн эзт болгаш чаг талазы-биле күрүне 7 тонна хире когаралга таварышкан. Оон ынай, үүгле күдү сорттарлыг алгы-кеш аймаан дужааганының уламындан безин комбинат 1962 чылда 77.150 рубльдин, 1963 чылдың бирги чартында — 22.500 рубльдин когаралын күрүнеге чедирген.

Ынчаарга республиканың колхозтары, совхозтары үүгле күрүнеге багай шынарлыг алгы-кеш дужаап турар эвес, харын оон-биле кады боттары база улуг каражага таваржып турар. Шак мындыг байдал чүнүң ужурундан болдунганы диже, Кызылда эзт комбинадының, тус-тус колхозтарның, совхозтарның удуртукчулары күрүнеге эки шынарлыг алгы-кешти дужаарынче чогуур кичээнгей салбайн келгенинден болгаш республиканың тус-тус белеткелдер организациялары бо талазы-биле таймылыр-массалыг ажылды чорутпайн барганындан, а бо чугуза ажылдың чорудулгазынга хайгаарал салза чогуур, республика организациялары — Красноярск совнархозтун республикада даг-руда комбинады, респотребсоюзтун баштаар чери, Көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлге болгаш белеткелдер министерствозу база колхоз-совхозтарның девискээр аайы-биле бүдүрүлге эргелелдери чогуур хемчеглер албайн келгенинден болган деп, комитет демдеглевишаан, бо айтырыг талазы-биле Федерация чазаанын болгаш республиканың Министрлер Чөвүлелиниң доктаалының күүседезинге доктаамал контрольду тургузарын, республикада Көдээ ажыл-агый продуктуларының шынарын хынаар инспекция черинге, Красноярск совнархозтун Тывада даг-руда комбинадының директору эш Туровецке, респотребсоюз баштаар чериниң даргазы эш Будегечиевке, Көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлге болгаш белеткелдер министерствозунуң удуртукчулары эштер Соколов, Достак-оолга дааскан.

Кызылдың эзт комбинадының директору эш Маркин күрүнеге алгы-кеш дужаар талазы-биле моон мурнунда комбинатка турган четпестерни чайладың узуткаарынче утландыр хыналда болган сөөлүнде чамдык далаштыг хемчеглерни ап, кызып ажылдаанын партия-күрүне контролюнуң комитеди кичээнгейге албышаан, моон соңгааар ындыг четпестерни болдурбайн, доктааттынган стандарт өзугаар күрүнеге үүгле бедик шынарлыг алгы-кешти дужааган турарын аңаа хүлээндирген.

Күрүнеге дужаар алгы-кеш чиг-эдиниң шынарын экижидери-биле холбаштыр колхозчулар болгаш совхозтар ажылчыннарының ортузунга тайылбыр ажылын күштелдиреринге, респотребсоюзтун баштаар черинге, ылангыя оон белеткелдер эргелелинге комитет база дааскан.

Партия-күрүне контролюнуң комитеди ийиги айтырыгның талазы-биле республика прокуроору эш Дорун-оол, Хөй-иитинин корум-чурум камгалал министерствозунуң министринин оралакчызы эш Голубев оларның информацияларын дыннаан. Ынчаарга «Күрүнении тараа күрлавырларын камнаар талазы-биле хемчеглериниң дугайында» СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң бо чылдың август 20-деги тускай доктаалы бар турбуже, ажыл-агыйлар удуртукчуларының, белеткелдер органнарының ажылдакчыларының талазындан улустуң байлаа—тараа камгалалын күштелдирер талазы-биле чогуур хемчеглерни албайн, маная ажыл-агыйжы эвес чорукту болдуруп келгенинин уламы-биле чамдык колхозтар болгаш совхозтарның шаннарында, тараа белеткелинин черлеринде урдунган тарааларның ажаалга шыгжамыры баксырап, харын-даа төтчеглээшкиннер болуп турары хыналдадан илерээн.

Мону барымдаалааш партия-күрүне контролюнуң комитеди тускай доктаалды хүлээп ап, белеткеттинген тарааларның камгалал шыгжамырын экижидер хемчеглер дугайын айтып турар.

Мурнакчыларга деннежир

КЫЗЫЛ-ЧЫРАА. (Телефон-биле). Түлүш Осурнуң удуртканы хой бригадазының көргүзүүлери Чаан-Хемчик районда Ленин аттыг колхозтуң өске бригадаларындан дээре. Оларның хою 3050 ажыг, а төрүүрү—1700 баш. Коллективтиң чаңгыс эп-сеткилдиг күш-ажылының түүнелинде бо чылын төрүүр 100 хойга онаштыр 82 хураган доруктуртунган, а хой бүрүзүнден 2500 грамм дүк ажаап алдынган.

Ниитинин малын өстүреринге, оон продуктулуун улам бедиринге үлегерлиг ажылдан турар кижилери бригададан хөйну илередип болур. Чижээ, Түлүш Тастың коданында 405 хой бар, эрткен чылын оон хою хүр кыштаан. Бо чылын төрүүр 100 хойга онаштыр 87 хураганны доруктурбушаан, хой бүрүзүнден 2600 грамм дүкту кыргып алган. Монгуш Баир-ооллуң көргүзүү оон-даа бедик. 1962 чылда кыс хураганнар хүлээп алгаш, оларны менди, семис кыштаглаткан. Оон түүнелинде бо чылын баш бүрүзүндеп 2800 грамм дүкту кыргыткан. Чайгы одарладыышкынны эки организастааны-биле эш Баир-ооллда аныяк хойларның күжү өске коданнардан ажыл турар.

Бригада бодунуң ажылында чедиишкиннерин быжыглавышаан, кедир чылын оон-даа бедик көргүзүүлүг болурунга, ылангыя кышка хынамчалыг белеткеп турар. Хойнуң 6 кезек кыштагларында кажааларның септелгезин дооскан. Бо чылын 600 башка 2 чаа кажаланы немей туткан, одар солуп көжеринге бир белеткел кыштагны кылган. Ол ышкаш кыштагларның чоогунда 510 центнер сигенни, 500 центнер зелёнканы болгаш 300 центнер саванны белеткеп алган.

СЭКП обкомунуң V пленумунуң доктаалын боттандырышаан, бригада чамдык хемчеглерни база организастап чоруткан. Чижээ, бригаданың төвүнде эрткен чылын туткан чунар бажыңны улам таарымчалыг кылган, бо чылын кызыл бүлүнну кылып дерээн.

Малчыннарның культурлуг чуртталга амыдыралынче кичээнгейни улам-на дыңзыдып турар. Чижээ, 9 чуртталга бажыннарындан 5 бажында печкаларны салган. Ол ышкаш одар солуп көжеринге таарымчалыг 5 өглерни септеп дерээн.

Бригада чайгы одарларны Хелеме болгаш Кум-Суунуң чайлагларынга эки организастааны-биле хоюнуң күжү шупту ортумактан өрү семирээн. Дүүнгүзүнден бөгүн, а даарта оондаа эки ажылдаар, (улам бедик көргүзүүлүг болуру дээш чарыш малчыннар ортузунда калбарган.

Тараа дайзыннарын узуткаан

«Найырал» совхозтуң тараа шөлдеринге тараа хээкчизи өргелер болганчок-ла тыптып келгилээр-дир. Оларны чер болганга-ла узуткаар херек. Чаа-Хөлде-сезен харлыг Монгуш Бөкен-оол 2 ай дургузунда — 500, Кара-Талда Х. Шойдак-оол ирей олла үениң дургузунда —400, Урбун салбырында 12 харлыг школачы В. Түлүш үш ай иштинде 716 өргелерни яизы-бүрү аргаларны хереглеп турган узуткаан. Бүгү өргелериниң кештерин олар Чаа-Хөл суурда белеткел конторазынга киирген.

Ш. ДУВЕНДЕЙ.

Саанчы болгаш чолаачы

Бай-Кара Бапалдай—Бии-Хем районнуң «Искра» колхозунуң мурнакчы саанчыларының бирээзи. Саанчы ажылынга мергежилдиг, биче сеткилдиг ол кижини өскрачылар хүндүлеп, оон ажыл-хереэ-ниң чедишкининге чоргаарланып турарлар. Ол бодунга быжыглаттынган чээрби инектерни эки ажаап, олардан сут саап аарын улам-на көвудедип турар.

Пассажирлер АТК-зында Александр Яковлевич Потылицыны удурткан коммунистиг куш-ажылдың чолаачылар бригадазы бо чылдың 9 айларының планын 115 хуу күүседип, улуг куш-ажылчы чедишкиннерни чедип алган. Бригаданың бүгү-ле ажылын организастаарынга эш Потылицын бодунуң мергежилин улам-на бедидип турар.

Чуруктарда: Бай-Кара Бапалдай (үстүнде) биле Александр Потылицын.

Фотолары П. СТАХНЕВ биле И. ЦЕЛИЩЕВТИҢ.

Улуг-Хемден медээлер

СААНЧЫ ДАМДЫҢ ЧЕЧЕК

Малдың продуктулуг чоруун көвудедиринге боттарының улуг-хуузун киирип турар саанчылар «Найырал» совхозтун Кара-Тал сүт-бараан фермазында бар. Оларның бирээзи—саанчы Дамдың Чечек.

1963 чылда ол бир инекке онаштыр 1600 кг сүттү саап алырын хүлээнгеш, тос айлар дургузунда ниитизи-биле 31.735 кг сүттү салгаш, бир инекке онаштыр хүлээлгезин 110 хуу кылдыр ажыр күүседипкен. Ынчангаш саанчылар арызында шилчиир кызыл тукчугашты ол чаалап алган.

* * *

ЧАА КЛУБ

«Куш-ажылдың хостуу» колхозта эки дериттинген, делгем улуг залдарлыг, библиотекалыг, кино үндүрер черлиг, бус-биле чылыдар одалга системалыг Юрий Гагарин аттыг көдээ клуб бар. Колхозтун тудугжулары ону чаа төлевилел өзугаар кылган. Клуб чанында чем кылыр черлиг, чемненилге залдыг, буфеттиг столовая болгаш баш тааныр чер, гостиница бар. Ол чаа тудугларны ажыглалга киирерингге Кыргыс Хунажык удуртканы тудугжу звено эки ажылдаан болгаш тудугжулар Апыр-оол, Мохов аңаа идепкейлиг ажылдап келген.

Д. АРАКЧАА.

* * *

Кышка белеткел

«Найырал» совхозтуң Кызыл-Даг салбырының малчыннары шээр малдың кыштагларын бүрүн септээш, амдыызында 20 тонна сигенни, 61 тонна силосту, 10 тонна саванны кыштагларда чедирген. Кыштагларда 20 тонна өдек белдүнген.

Салбырда хойну дөңгел, назы хар аайы-биле аңгылан үзериче онза кичээнгей салдынган. Чижээ, январьда төрүттүнген хураганнары июньда төрүттүнгеннериндеп аңгылап үскен.

А. ДАРЖАА.

Белеткел доозулган бе?

Шак-ла мындыг айтырыгны бөгүн бистиң редакцияның корреспондентизи республиканың чамдык райполар даргаларынга, райүлетпүр комбинаттарының директорларының мурнунга тургускан. Оларның улуг нуруузу «ийе!» деп харыылааннар.

САРЫГ-СЕП. Каа-Хем райпозунга хамаарылгалыг магазиннерниң, пекарняның болгаш столоваяларның септелгези, чаартылгазы эки чоруттунгулаан. Сарыг-Сеп раймагының садын алыкчылар чыглыр залын алгыдын чаартказ, ону эки чаа делгиирлер-биле дерээн, хереглекчилер бараанны боттары доступ кирип, садып алыр кылдыр таарыштыр кылган. Ында печкаларны бузбиле изидер система киргиже курлавырлап септеп дооскан. № 1 аъш-чем магазинин база-ла раймаг дег кылдыр эде дерип тургускан. Бо чылын ол база бус-биле изидер кылдыр дериттинген турар. Район төвүнде столоваяны бо хүннерде эде дериир чаартылга ажылдары доозулган. Үк столоваяга келген чемненикчилер боттары чемни дажып чемненир, таарымчалыг кылдыр кылган. Ында бус-биле чылыдарының системазын киирерин доозуп турар. Ол ышкаш үк суурда бүгү магазиннерни кышка белеткээри бүрүн, эки шынарлыг доозулган, оттулар чүүл-биле четчир кылдыр хандыртынган. Сарыг-Септин хлеб быжырар черин барык бүрүн механизастаан.

Суг-Бажы, Бүрен-Бай-Хаак магазиннеринде бо чылын бодунда төөчүттүнген суг-биле изидер чылыдылга системазын кылгылаан, а печкаларны курлавырлап септеп каан. Зубовка, Федоровка, Бояровка, Даниловка, Бүрен-Аксы, Мойнылык, Көк-Хаак, Ильинка суурларның магазиннериниң кышка белеткел ажылдары бүрүн доозулган.

Оттулар чүүл белеткели үк райпонуң магазиннеринде база эки чоруттунган. Үүгле райпо конторазының девискээринде безин 350 кубометр ыяш белен. Бүрен-Бай-Хаак магазининге чедиртинмээн 3 тонна, «Совет Тыва» колхозтун магазиничге—3 тонна хөмүр дашты чоокку хүннерде чедирип бээри көрдүнген.

Каа-Хем райүлетпүр комбинады кышка белеткелди база-ла «хол куруг» эвес чорудуп турар. Ында бүгү цехтерни септеп, чылыглаан, оттулар чүүл бүрүн белеткеттинген, ооңбиле кады шанак, терге кылыр чаа цехти, үш мастер ажылдаарынга таарыштыр туткаш, ажыглалга киирген.

ЧАДААНА. Чаан-Хемчик райпозунга хамаарышкан садыг албан черлериниң кышка белеткелинден үүрмек септелгелер доозулган. Бо чылын үк райпо хереглекчилерни ындыг чаа чүүлдер-биле өөртүр: Чадаана хоорайының аъш-чем магазинин гастроном кылдыр эде дерип тургускан. Келир айның төөчүзүнге чедир ресторан-гостиницаның тудуг ажылдарын доозуп, ажыглалга киирер. Хөндергейде тудуп турар, ийи садыгжы ажылдаар улуг магазин бо чылдың төөчүзүнде ажыглалга киреери көрдүнген. Ол бүгү улам чоокшулап олурар кышка белеткелдиң ажылдары-биле холбаштыр чоруттунуп турар.

ШАГААН-АРЫГ. Улуг-Хем райпозу бодунга хамаарышкан садыг четкилеринге кышка белеткелче эки кичээнгей салган. Раймагтың капитал септелгезин бо хүннерде доозуп, бус-биле изидер чылыдылга системазын ында кылган. Ол системаны кожазында райпо контөразынче дамчыдарын бо хүннерде доозуп турар болгаш үлетпүр барааннарының складынга ону бо чылын кылыры база көрдүнген. Райпонуң гаражында капитал септелге доозулган.

Көдээ магазиннерден Торгалыгда, Чодураада, Хайыраканда капитал септелгеге киирери көрдүнген магазиннерден үүгле Баян-Колда («Х Улуг хурал» колхоз) магазинин септелгези аңаа ревизия болуп турганы-биле хуусаазындан озалдап турар, ынчалза-даа чоокку хүннерде ону доозар хемчеглер алдынган.

Бо райпода чаа үүлдер база бар. Чижээ, Торгалыг суурда 4 садыгжы ажылдаар чаа улуг магазинин тудуп эгелээн. Улуг-Хемниң ол чарында болгаш район төвүнден ырак турар Баян-Кол суурда хлеб быжырар черни кылып турар, ону октябрь байыдалына чедир ажыглалга киирери көрдүнген.

Оттулар ыяш ында бүрүн сөөртүнген болуп турар, а хөмүр даш амдаа чедир курлаттынмаан. Кызыл-Хавак шахтазындан райпонуң ап турар хөмүр дажының шынары багай деп садыг ажылдакчылары, ылангыя Шагаан-Арыг хоорайда хлеб быжырар черниң ажылдакчылары хомудап турар.

Шагаан-Арыг райүлетпүр комбинадында бүгү цехтер кышка белеткелин октябрь 24-ке чедир доозуп, көскү чедиишкинниг болган. Комбинаттың чанында 100 кубометр ажыг оттулар ыяш дужуртунган, төп девискээрден 3 км ыракта турар—идик кылыр болгаш дааранып цехтерден ангыда, өске чоок цехтерни бус-биле чылыдар кылдыр эде кылган. Идик кылыр болгаш дааранып цехтерде печкаларны кылырын дооскан. Хереглелге четчир хире хөмүр дашты сөөртүп эккен алган.

ТУРАН. Бо хоорайның садыг четкилеринде чамдык ажылдар база кылдынган: кол машина оруунуң чанында турар столоваяны чемненикчилер саадал чокка чемненип алыр кылдыр, республика найысылалының столоваяларынга дөмейлештир эде кылган, магазиннерниң кышка үүр септелгелерин доозуп турар, хоорайның № 1 столоваязының капитал септелгезин дооскан. Ында чылыдылга көтөлүп тургускан. Оттулар чүүл белеткели доозуп турар.

Колхозта кежээки школа

«Большевик» көдээ ажыл-агый артелиниң комсомолчулары болгаш аныяктары 42 кижи Эрги-Барлык 8 чыл школазында ажыттынган кежээки школаның 3—9 классларында өөренип эгелээн. Школаның 7—8 класстарында колхоз баштаар чериниң кежигүү Очур-оол, ревизия комиссиязының даргазы Оолак, мурнакчы чолаачы Мандат-оол, саанчылар Секина, Матпадак болгаш өскелердаа кичээлдер үспейн, кызымак өөренип турарлар.

Кежээки школаның өөреникчилери четчир санныг өөредилге номнары болгаш хереклеери-биле хандыртынган.

А. ЕВРОП.

Барыын-Хемчик район.

Кышка белен силер бе?

(рейдиниң хыналдазындан)

Хүндүс хүн карааңга чылыг турза-даа, дүне сооп, агаарның температураазы он градустан ажыг соок болуп турар апарган, ынчангаш Сибирьнин соок кызы келир чоокшулаан. Ындыг-даа болза, кышка белеткенин алган кижиге ол коргунчуг эвес, ажылга шантыктан шыдавас. Кызылдың бус-турбиналыг электростанциязы кышка частан эгелеп белеткенип эгелээн. Ол дугайында тускай графикти тургускаш, ону күүседир харыысалгалыг кижилерни томуйлап, оларның ажылының контролюн эки организастаан. Ынчангаш оон түүнели мындыг болган: станцияның бүгү бажыңнарын септеп, чылыдаан, иштин, даштын үлегерлиг арыг-шевер байдалда тургускан. Бүдүрүлге чери четчир хемчеглдиг оттулар үүлүү сөөртүп алган, Чаңгыс сес-биле чугаалаарга, бүдүрүлге кышка бүгү талазы-биле белеткелдиг ужуражып турар. Кызылдың даараныла комбинады болгаш өске-даа чамдык бүдүрүлгелер кышка база эки белеткелдиг ужуражып турарлар.

Ындыг-даа болза кышка удур белеткел хоорайның чамдык бүдүрүлгелеринде бир дөмей эки эвес чорудуп турар. Чижээ, автосептелге заводунуң кышка белеткели дыка багай. Ында заводтуң хериминиң иштин, ылангыя шуткулга цегинин чаны аажок хир-чамныг. Заводтуң одалга көтөлү ажылдан турар-даа болза, заводтуң бажынынга чылыг эвес. Заводтуң директору эш Самойленко болгаш кол инженери эш Филимонов «кышкы байдалда ажылдаарынга белен бис» деп тайылбырлап турааннар, ажылчыннар септелге ажылдарын даштыгаа кылып турарлар. Херек кырында завод кышкы соок үезинде эки ажылдаарынга ыракта белен эвес деп чүвени ажылчыннар болгаш партия-күрүне контролюнга дузалаар бөлүктүң даргазы эш Попов чугаалап турар.

Хоорайның аъш-чем бүдүрүлгелериниң аразында ең чугула бүдүрүлге болур хлеб заводу кышка удур белеткел ажылдарын кылза-даа, ында байдал ам-даа дувреңгей. Бүдүрүлгениң механиги М. Соболев ол дугайында мынча деп чугаалап турар:

— Красноярскиниң «Щитмонтаж» чери-биле чарган кереэни өзугаар алырга, бүгү көтөлдарнын септелгезин ол организация 1963 чылдың апрельде-ле доозар турган. Ындыг-даа болза, эш Жолдуктуң удурткан участогу үе-шаг болгаш материалдар четчир турда-даа үш көтөлдарны мөлдүк-калдык септээн. Көтөлдарнын септелгезин үскенин эш Жолдук ону кылыр чай чок болган деп тайылбырлап турар. Участок начальниги-нин хүлээлгезин тур күүседип турар эш Метюков септелге кылып турган бүгү ажылчыннарны оон өскээр чорудупкан. Ынчангаш ам көтөлдарны кыш-даа септевейн турар.

Заводтуң кол административтиг корпузунуң дээвири бүстүп дүжер дей берген. Ону «Коммунизмдугнуд» септелге-тудуг эргелели (начальниги эш Зильберман) бо чылын септеп шыдавас деп турар. Бо чорук бүдүрүлгени кыштын соогунда берге байдалга таварыштырар чадавас бооп турар. Оон ынай завод четчир хемчеглдиг оттулар хөмүр дашты база дужуруп албаан. Оттулар үүлдер хуваан сайгарар талазы-биле районнар аразының базазының директору эш Пашковский үүгле хүнде хереглеттинер хирээн-биле сөөртүп берип турар. Мынчангаш автосептелге заводунда болгаш хлеб заводунда кышка-белеткелде бар четпестерни дүрген чайладыр талазы-биле боттуг хемчег алыры негеттинип турар. Мындыг байдал үүгле бо бүдүрүлгелерде эвес бооп турар.

Хоорайның үлетпүр комбинады кышка белен деп санап база болбас. Бо бүдүрүлгениң эр кижилер хеви даараар ательде дөрт печкаларның чаңгызын септээн. Албан черинин бажынын чугайлаваан, соңгаларын чылыглаваан. Комбинаттың сапык даараар, демир септээр, стол, сандай кылыр мастерскаяларында кышка белеткел байдалы база ындыг болуп турар.

Хоорайның сүт комбинады кыжын ажылдаарынга база белен эвес. Ында комбинаттың бажынының болгаш бүдүрүлгениң дузалаар бажыңнарының ханаларын чугайлаваан, соңгаларын чылыглап, будуваан, шалазын дозулаваан, кочегарка-да ийиги көтөлду септевээн, оон бажыңының иштин, даштын, херим иштин хир-чам тудуп чаан. Бүдүрүлгениң гаражы кыжын ажыглаттынмас байдалда кирген.

Алгы заводу, респотребсоюзтун аъш-чем комбинады, Улуг-Хемниң ыяш ажыл-агый чери, хоорайның коммунал-хандырылганын бүдүрүлгелери кышка белеткел талазы-биле эгээн ажылдарны кылганнар. Ындыг-даа болза, хоорайда чунар бажыннарны кышка ам-даа белеткевээн бооп турар. № 1 чунар бажынның көтөл бажыңының соңгаларын, хаалгазын кылбаан. № 2 чунар бажың көтөлү аварияга таваржып болуп хире байдалда турар.

Кызыл хоорайда автоажыл-агыйлардан № 1, № 12 АТК-лар кышка кончуг багай белеткелдиг бооп турарлар. № 1 АТК-ның кол инженери эш Стрельников биле ында партбюро секретары эш Лобачёв олар коллективтиң кышка белеткелинин дугайында графикти май айда-ла чогаадып кылган чүве, ындыг-даа болза, чылыдылга көтөлдарын септээрин ам-даа дооспаан бис. Хамыктың мурнунда гаражты доозар дээш хемчег алган бис деп турарлар. Ындыг-даа болза, гараж кышкы үеде ажыглаарынга ам-даа белен эвес. № 12 АТК-ның кышка белеткели оон-даа дора бооп турар.

Үстүнде ады үнген организацияларның удуртукчулары бо дугайында чүнү бодап турарлары? деп айтырыг боду-ла тургустунуп кээр-дир. Оларның белеткеннип, шимченип чадап турарын кыш маная деп бодап турарлар бе? Ол хей бодал-дыр. Кыш оларны берге байдалга таварыштырары чугаажок. Ынчангаш кышка белеткелде чедир кылдынмаан ажылдарны доп-дораан кылын, кышка белеткелди эки шынарлыг доозар херек. Бо дугайында бүдүрүлгелериниң удуртукчулары, партия, профэвилел болгаш комсомол организациялары, оларның удуртукчулары болдунар-ла бүгү хемчеглерни алыр ужурлуглар.

Партия-күрүне контролюнуң Кызыл хоорай комитединин, республика радиозунун болгаш ВЛКСМ Кызыл хооркомунуң «Комсомолчу прожектор» штабының рейд бригадазы: В. МУРЫГИН, Ю. КОНОВАЛОВ, Л. МЕТРИНА, В. КОЗОРИЗ.

Байырлалга уткуштур

Таңды районда «Тиилелге» совхозтуң Кара-Хаак салбырының клуб эргелекчизи Рая Ендан хөй-иитинин киржилгезинге даянып тургаш, көдээ клубтуң септелгезин дооскан. Бо хүннерде көдээ клубта музыка үнү, ыршөөр үзүлбестээн. Клуб чөвүлелинин удуртулгазы-биле бот-тывынгыр уран чүүл бөлгүмүнүң киржикчилери байырлалга уткуштур концерти белеткеп турары ол.

Концертке ойнакчыларның кедери янзы-бүрү костюмнерни бөлгүмнүң киржикчилери Раяның удуртулгазы-биле боттары даарап, доозуп алганнар.

Д. АРАКЧАА.

СААНЧЫЛАРНЫҢ БЕЛЗЭ

Улуг-Хем районнуң Ждавов аттыг колхозунуң сүт-бараан фермазының саанчылары эш Чорбаанын удуртулгазы-биле колхозтун хаван фермазының кажаазын чылыглап, малгаштааш, чугайлаан. Ферма коллективи саанчыларга өөрүп четтиргенин илереткен.

К. ДЫВАА.

ТЕХНИКТИГ ДЕПШИЛГЕ УНИВЕРСИТЕДИ

Бистиң Кызылывыс ажылчыннарның, албан хаанчыларның, бүгү интеллигенцияның патриоттуг ажыл-херектери-биле болгаш эгелекчи саналдары-биле база-ла хүн бүрү байып турар. Хоорайның үлетпүр бүдүрүлге болгаш тудуг черлеринде бүдүрүлгениң мурнакчылары болгаш чаартыкчылары көвудеп, инженер-техниктиг ажылдакчылар хей-иитичи эгебиле коллективтер бюроларын, техниктиг чөвүлелдерни тургускулап, оон-биле коммунистиг тургузуушкунга боттарының үлүг-хуузун киириштирип турааннар.

Инженер-техниктиг интеллигенцияның шак ындыг идепкейлиг хей-иитичи киржилгезинин база бир херечизи болза республиканың Тыва күртөлевилел коллективинде партия организациязының техниктиг депшилгениң университедин тургускаш, ону удуртуп эгелээни болур-дур.

Республикада бүдүрүлге, чуртталга болгаш культура-амыдырал тудугларының калбарын турарын барымдаалааш, республиканың телевилел ажылдакчылары тудугнуң технологиязында чаа-чаа үүлдерни, тудуг техниказының чедиишкиннерин болгаш чурттуң мурнакчы тудугжуларының дуржулгазын шиңгээдип алыры-биле тудуг организацияларының инженер-техниктиг ажылдакчыларынга дузалаар деп шиитпирлеп алган.

Республиканың күртөлевилел чериниң начальниги эш Харламов, оон кол инженери эш Корсуновский, партия организациязының секретары эш Жулев болгаш өске-даа тускай эртемниглер ол чаагай херектиг улуг күзел-биле сегирип алгаш, тус черниң негелделерин болгаш аргаларын, тускай эртемниг кадрларның четчирин барымдаалап туруп, университеттиң тускай өөредилге программазын чөгаадып кылганнар. Оон-биле чергелештир ол университетче дыңнакчыларны сонуургадыр дээш, Кызылда тудуг, телевилел ажылдарынга хамаарышкан албан, организация черлериниң ажылчын, албан-хаанчыларының ортузунга улуг тайылбыр ажылын чорутканнар. Оларның ол үнелиг эгелээшкинин изии-биле деткип, элээн эштер боттарының үнелиг саналдарын-даа бергилээн.

Ол эгелекчи, патриотчу саналды СЭКП-ниң Кызыл хооркому чугаалажып детиээш, университеттиң өөредилге программазын, удуртулгазын бадылап каан. Техниктиг депшилгениң университеди ам ажылдап эгелээн.

Ол чаагай эгелекчи херектиң калбак чаагай оруу шуудаан деп чүве эрткен ийи кичээлден-не илдеп болган.

Техниктиг депшилгениң университединиң программазын үш чыл иштинде өөренир кылдыр тургускан. Бир ай иштинде ийи кичээл эрттирер, бир кичээл-ле 3—4 шак болур. Чижээлээрге, бир дугаар чартын чылда өөренип эртер темалары мындыг: Тываның индустриалдыг хөгжүлдезинин перспективалары; телевилелдиң болгаш тудугнуң шынарын экижидери; техниктиг депшилге—коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузарының үндезини дээн ышкаш өске-даа айтырыглар. Бирги тема дугайында даг-руда комбинадының инженери эш Жустырев лекция номчаан.

Университетке үлетпүр-тудуг талазы-биле тускай эртемниг эштер лекциялар кылгылаар. Красноярскиниң эртем-шинчилел институдундан тускай эртемниг эштерни лекция номчуулу-биле база чалап келдирген турар. Бирги болгаш ийиги темаларга дыңнакчылар зачёт дужаар, ону тускай комиссия хүлээп алыр.

Университеттиң ийиги чартык чылда өөренир темалары база-ла тудуг дугайында солун айтырыглар болур.

Баштайгы кичээлдерге дыңнакчылар хей болгаш оларның сонуургалы кончуг улуг болган. Университеттиң дыңнакчыларының саны 72 кижи чедип турар. Ында колдуунда-ла Тыва күртөлевилелдиң, Министрлер Чөвүлелиниң коммунал тудуг килдизинин, недээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлге болгаш белеткелдер министерствозунуң, дагруда комбинадының, тудуг банкызының болгаш коммунал ажыл-агый министерствозунуң ажылдакчылары өөренип турар. Дыңнакчыларның өөренирингге бүгү таарымчалыг байдалдарны тургускан. Тускай эртемниглер ында хей-иитичи өзу-биле халас башчылап турар. Дыңнакчыларның аразында удуртур ажылдакчылардан аңгыда, прорабтар, мастерлер, бригадирлер база өөренип турар.

Университеттиң директору эш Харламов, өөредилге эргелекчизи эш Корсуновский.

Тыва күртөлевилел коллективинде бо тургустунган техниктиг депшилгениң университеди болза Кызылдың партия организациязының полит-чырыдыышкында база бир чаа үүлү болур болгаш тудуг ажылдарын дүргедедир, боттүнезин чиигедир база шынарын экижидер талазы-биле улус ажыл-агыйжы ужур-дузалыг херек болур.

Бо чаа патриотчу, эгелекчи университеттиң чөруу чугузун деп күзеп каалыңар.

А. ЛЕПЕШКИН,
СЭКП Кызыл хооркомунуң инструктору.

ЧАА АҢНЫЫР СЕЗОНУ ЭГЕЛЭЭН

Аңчыларның чугула сорулгалары

Коммунизмнин баазалын тургузарынын, бойдустун курлавырларын бүрүн болгаш ажыктыг кылдыр ажылдарынын, оларны катап тургузарынын болгаш хөгжүдүрүнүн чугулазын СЭКП-нин XXII съездизинин шиитпирлеринде онзалап айыткан. Чер кырынын курлавырларынга хамаарыштыр алырга, ол сорулганы күүседириниң талазы-биле аңныыр ажыл-агый черлериниң, ылаңгыл аңныыр ажыл-агый эргелелиниң, аңчылар баа балыкчылар ниитилелериниң болгаш хереглел кооперациязынын мурнунда улуг харыысалга онаажын турар.

Аңныыр ажыл-агыйын чорударынын аргазы чыл бүрү экижип, бойдустун байлактарын камгалаар, оларны ажыктыг ажыглаар талазы-биле улуг хемчеглер алдынган, аңныыр ажылынга холбашкан тулугларга хөй акша-хөрөнгүни чарыгдап турар. Чамдык аңныыр черлериниң байлактарын элээн долу ажыглаар сорулга-биле сөөлгү үеде республикада кооперативтиг аңныыр-тывыш ажыл-агыйларын ийи, күрүнеиин бир кезек черлерде тургускулаан. Аңныыр-тывыш ажылынын техниктиг хемчеглерин чорудун, ырак-узак аңныыр черлерин шиңгээдири-биле кады өлүк үүлүнүн чаа аңнарын түс чернин агаар-бойдузунга чаңчыктырын өстүрөр ажыл база эгелээн.

Ындыг болза-даа үстүнде айыткан хемчеглер эки түннелдерни ам-даа бербээн. Өлүк тывыжынын күрүне планы күүсеттинмейн келген. Эрткен чылын республикага өлүк тывыжынын планы 76, 2 хуу болган, ылчангаш үлетпүрже өртектиг чигзүтүн чорудары күүсеттинмээн.

19 хереглел ниитилелериниң өлүк белеткелиниң чыл планын чүгле Балгазын сельпозу биле Кызылдың аң фермазы күүсеткилээн. Өлүк белеткелиниң планы күүсеттинмээн чорук, хамыктын мурнунда аңныыр-тывыш ажыл-агыйынга үндезин чаарыгларны чорударынын чугула болуп келгенин херечилеп турар.

Аңныыр участоктарын колхозтарга, совхозтарга, аңчыларнын болгаш балыкчыларнын эки-тура ниитилелерине база тус-тус аңчыларга быжыглаар дугайында чугаалар сөөлгү чылдар дургузунда үргүлчүлеп келген болза-даа, аңнаар черлер амга чедир эзн хевээр арткылаан чорук, күрүнеге улуг когаралды таварышкан турарын, «чыттың» уун билири чугула—деп, ол тодаргай чугаалады.

— Диңнеп, киштээриңерде кандыг арганарны кол хереглээр силер?

— Диңнеп ыяштың адакы будуунга олурда, далашпайн адып алырын бодаар мен. Ынчаарга ону чазыптар болза, ол ыяшче өрү үне бээр, ону адып алыры кончуг берге, хөй шакүени чарыгдаар апаар. Киш тайга сынның бединнге, арга-ыяштың ширгайынга чоруур. Бир эвес аңчы кижи чалгааraар болза, кишти, ол кажандаа өлүрүп ап шыдаҗас. Аңнап билбес кижилер ону чүгле изи-биле сүрүп чоруп турарлар. Дуржулгалыг аңчы ооң баар черлерин баш бурунгаар билир, ынчангаш баш дозуп чораш, өлүрүп алыр.

Бо дугайында дараазындагы тазарылганы маңаа чугаалап көрейн: бичиимде бир-ле дугаарында Кызыл-оол, Сарыг-оол дээр ийи аңчыны эдерип чорупкан мен. Олар киш изиниң хевирин меңээ айтып бергеннер. Бир-ле эртен аңнап чорупкаш, чаа иске таваржы бердим. Бо-даа ыраваан-дыр деп бодааш, ону сүре базып чорупкан мен. Хүнзедир кылаштааш, бараанын безин көрүп чадааш, чанып кээримге, өөрүм мени чаңчап-даа, доңгудуп-даа турганнар. Киштиң изин сүрбейн, ооң доктаагы дег черлерин дозар, мырыңай чаа ис болза, аңаа ытты салыр дээзин олар меңээ айтып бергеннер. Ооң соонда-ла, кишти өлүрүп чорупкаш, ам-даа бодунуң чугаазының аразында ол база демдеглээн. Ол аразында, районнуң аңчыларынын следу эгелээн.

Аңчы Шивит-Дамба аңаа чүве чугаалаан, — 16 харлыымдан бээр-бо 52 чылда аңнап келдим. Харым 68 чеде берди. Бо аразында кажан-даа багай аңчы диртип корбээн мен. Ам харын меңээ 2—3 хире аныяк аңчылардан кожуп бээр чүве болза, оларны бодумнуң дуржулгамга өөредирин күзеп тур мен, мээң өөреткен аңчыларым хөй, оларны санап-даа четпес мен — деп медеглээрге, хуралдың киржикчилери аңаа өөрээнин илередип турганнар.

Районнуң аңчылары кижи бүрүзүле ортумаа-биле 150 рубльдин аңөлүүн күрүнеге киирер деп хүлээлгеин алган турда, аңчы Шивит-Дамба 400 рубльдин өлүүн киирерин хүлээнип алган.

И. ТОРЖУ.

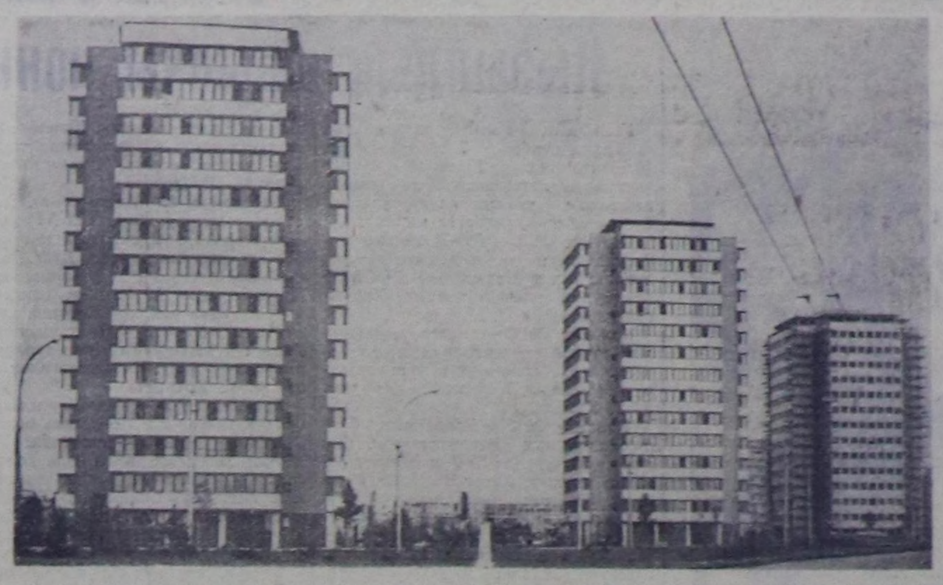

★★★

Югославияның Социалистиг Федеративтиг Республиказы. Сөөлгү 19 чылдарның дургузунда Бейград таныттынмас кылдыр чаартынган. Гитлержи бомбалар-биле үреп каапкан хоорай чоорту туттунуп эгелээн. Үлетпүрү катап тургузуп, өөредилге болгаш эртем албан черлерин, библиотекаларны, музейлерни, театрларны, магазиннерни тудуп тургускан. Амгы үеде югослав найысылалдың тудугларының кызыгаары Сава хемниң солагай талазынче калбаргаш, ында 250 муң чурттакчылар чурттаар чаа районнуң тудуу чоруп турар.

ЧУРУКТА: хоорайның чаа районунда чурттарга бажыңнары.

Фотозу **И. Дыниннин.**

СЭТА-ның фотохрониказы.

★★★

Сөглээн сөзүн ээлеп шыдаар

КУНГУРТУГ. (Радио-биле). Тес-Хем районда «Тере-Хөл» колхоз Гүрээн чуртка чыл бүрү эвээш эвес «чамчак алдынның» орулгазын киирип турар. Колхозчу аңчылар бо аңныыр сезонунда күрүнеге 42500 рубльдин тывыжын белеткээр хүлээлгеин алган.

Колхоз баштаар черинин даргазы эш Севеннин дыңнатканын өзугаар алырга, бо чылын аңнаашкынга белеткел багай эвес, тывыжын аттаныышкын база организастыг болган. Ыраккы сыннарже 100 кижини аткарар тургаш, херек кырында 130 аңчыны чогаар ийунде организастап, 12 бригада кылдыр чоруткан. Ол ышкаш, чоокку девискээрлерден барып, кээп аңнаары-биле 60 хире кижини тус-тус звеноларда быжыглаан.

«Тере-Хөлдүң» аңчылары сөзүн ээлеп шыдаар. Сорулганы чедиинкинниг боттандырарынга чүгле бригада, звено эвес, харын аңчы бүрүзү тодаргай хүлээлгелиг болгаш аразында социалистиг чарыштыг. Олар тывыштың ниити түн талазы-биле чедиишкинниг күүседдезинден аңгыда, кол кичээнгейни аң-өлүктүн чугаа-аайы-биле онаалданы боттандырарынче угландырып турар.

АКЫ-ДУҢМА ЧУРТТАРДА

Социалистиг Берлин чаартынып турар

...Владимир Ильич Ленинниң бурүңгаар көрүнген чуруу. Цальтозунуң эдектери Нева хемнин эриин дургаар хадып чоруп орар. Революцияның салым-чолу дээш сагыш-човаашкын баштыңчының арындан-на илдеп.

База бир чурук бар. Ында Петроградтың чурттакчылары чарлал азар черде чыглып келген. Совет чазактың бирги актызы болур чер дугайында Декретти өөрүшкүлүг таныжып турар кылдыр көргүскен.

Берлинниң төвүнде тудугларның информастыг бюрозунга чораан, кесту черде аскан ол чуруктарны бистер чүнүн-даа мурнунда эскерип кагдывыс. Ол чуруктарны ында асканы онза уткалыг болу берген. Ынчаш Советтиг Россияга чугула ужур-дузалыг турган революция, тайбың, социализм деп ленинчи идеялар ам немец республиканың ажыл-хереклеринде база боттанып турар. Аңаа көскү чижек кылдыр ГДР-нин найысылында тайбың, социалистиг тудугну көргүзүп болур.

Хоорайның кол магистралы болур Карл-Маркс-Аллеяны дургаар Штраус-бергер-плац шөлүнүн чоогунда ажыл хайныышкынныг чорун турар. Тудуг ажылдары Маркс-Энгельс-плац шөлүн болгаш Унтер ден Линден кудумчузун Барыын Берлин-биле кызыгаарда Бранденбург хаалгазынга чедир хаара туткан.

Ам безин Карл-Маркс-Аллеяныч ийн талазында, Штраус-бергер-плац биле Александре-плацтың аразында социалистиг Берлинде бирги бөлүк чуртталга кварталдарын тудун эгелээн. Шаанда бузундулар чыткан черлерде кайгамчык чараш, хөй каът чуртталга-бажыңнары, культура-амыдыралдың тудуглары өскен.

— 1965 чылга чедир ниитизи-биле 5 муң аал ишти чурттаар чаагайжыды кылдынган бажыңнарны маңаа тудар. Ам 2200 аал ишти чурттаар бажыңнар холдан үнген, а чыл төнчүзүнге чедир кайызы-даа 10 каът 4 чуртталга бажыңнарын ажыглаага киирер/ Бузундуларын арыглаан хостуг девискээрлерни ам тудун доскан. Моон соңгаар эрги тудугларны көжүргеш, ооң орнунга тудар—деп, информация бюрозунуң удуртукчузу Хорсот Эрдман чугаалады.

Тудуг ажылдарының темпизинин кайы хире дүргедээнинин дугайын дараазында чижек херечилеп турар: ийи чыл бурунгаар папелдер болгаш блоктар эптеп кылыр 16 тудугжуларлыг бир бригада бир ажыл хүнүнүн дургузунда (ийи эзлчегде) ортумаа-биле 1,2 квартираларны чыып кылып турган. Ам ол-ла бригада олла үеним дургузунда ортумаа-биле 4-ден 5 чедир квартираларны эптеп кылыр апарган. Ам 120 аал ишти чурттаар 9 каът чуртталга бажыңын 40 хүннерде тудун доозар, а 1960 чылда ындыг бажыңны тударынга ийи катап хөй үени чарыгдап тургаш. Тудуг ажылдарының хуусазын шак ынчаар кызырарын ажылчыннарының мергежилин бедидип, күш-ажылдың организациязын экижидип тургаш чедип алган.

Х. Эрдман-биле бистин беседавис кудумчуга база уламчылаан. Шилден, бетондан, пластиктерден болгаш керамикадан кылган павильоннарже айыткаш, ол мынча диди: бо чылын мороженое садар кафени, чаа бажыңнарның чурттакчылары бажыңнарыга бүгү таарымчалыг байдалды тургузарынга хереглээр чугула үүлдерни садын ап болур «Чуртталга бажыңының культуразы» деп аттыг павильонну, «Идик-хептиг бажыңын», баш таарыыр черни ажыглалга киирген. 600 олуттуг «Интернационал» деп кинотеатрны удавас ажыглалга киирер. «Москва» деп ресторанның бажыңының иштики кылыгларын кылып турар болгаш ону садыг эргелелинге дамчыдып бээрин декабрьнің 31-де кылдыр доктааткан.

Александер-плацтың шөлүнге чоокшулап келдивис. Ында хөй каът бажын бедип үне берген. Ол—эртемденнер бажыңы болур. Ооң чанында конференциялар, хуралдар кылыр болган концерт көргүзер хөй кижи киирер төгерик залдыг «Конгрессхалле» бажыңының шывыы кыланайның турду. Ол бажыңнарның кайызы-даа 1964 чылда белен болур.

Ратхауз-штрасса кудумчузу-биле чоруткаш, Берлинниң хоорай чагыргазының бажыңының чаны-биле эрткеш, Маркс-Энгельс-плацтың шөлүнге кедивис. Ол ам тудуг шөлү-биле дөмей апарган: ооң кожазында күрүне чөвүлелиниң чараш бажының тудун турар.

Алдарлыг «Либкнехт ордузун» дерип эгелээн. Ооң төөгүзү мындыг: Маркс-Энгельс-плац шөлүнүң орнукга моон мурнунда герман хаанның ордузу турган. 1918 чылда Германияга революсчу болуушкуннарның үезинде немец ажылчыннар ол шивээни эжелеп алган болгаш хаан бодуу Голландияже дезип чоруткан. Ноябрьнің 9-та немец улустуң хайгамчык оглу Карл Либкнехт чепсектиг ажылчы чоннарның мурнунга чүве чугаалаан болгаш ынчаардагы Герман Социалистиг Республиканың тургустунганының дугайын чарлаан. Ол ынчан ордунуң мурнуу талазында чараш балконнуң кырынга туруп алгаш чүве чугаалап турган. Делегейнин ийиги дайынының соонда буступ калган ордунуң артынчыларын чаза тепсириниң мурнунда, ол бажыңның балкон турган 30 метр бедик талазын камныг адырган, шыгжап каан.

Ол тудугнуң дужунда буга эринде шуут катап кылыр «Марсталь», деп аттыг бажыңын орнун аргаыыштан арыглап эгелээн. Ол база-ла төөгүлүг бажың. Шаанда ол делгем бажынга хаанның дузалал албан черлери турган. 1918 чылдың революстуг хүннеринде ол бажынга немец ажылчыннарга дузалаары-биле Кильден болгаш Вильгельмсхафенден келген кызыл матросларның штабы турган. Ооң иштин кылыр ажылдар 1965 чылда доостур болгаш ол бажынны Культура бажыңы кылып алыры-биле немец студентилерге дамчыдып бээр.

Унтер ден Линденге кээп бистин аян-чоруувус доозулган. Немецтин күрүне операзының бажыңы-биле кожа ооң-биле аяннашпышаан, опера кафезинин чаа бажыңы бедип үнген. Ол чоокку хүннерде ажыглалга киирер. Опера бажыңының бир талазында немец архитектураның турскаалы болур бажыңны колдуунда-ла долузу-биле катап тургускан. Бранденбург хаалгаларының мырынай чанында улус өөредилге министерствозунуң, а ооң дужунда даштыкы болгаш иштики герман садыг министерстволарының бажыңнарының демир-бетондан кылган баганаларын тудун эгелээн.

Амгы үеде 1200 ажыг кижини хаара туткан «Аүфбау центрум Берлин» тудугжуларының ортузунда ажылды хуусаа бетинде доозар дээш күрүне чөвүлелиниң бажыңының тудуунун киржикчилериниң саналын өзугаар эгелээн социалистиг чарыш калбарган. Олар ол кайгамчыктыг тудугун план өзугаар 1964 чылдың декабрь 31-де доозар ужурлуг тургаш, келир чылдың октябрь 7-де — ГДР-нин 15 чыл болур ооң таварыштыр доозарын хүлээнген.

Германияның төөгүзүнде бир-ле дугаар ажылчыннарның болгаш тараачыннарның күрүнезинин найысылалы—социалистиг Берлинни немец ажыл-ишчилерниң холдары шак ынчаар чаартын турар.

Евгений Башмачников,

Берлин.

СЭТА-ның корреспондентизи

Хоочун аңчы сүмелеп тур

Улуг-Хем районнуң белеткелдер конторазынга чолдак тоннуг, ыпдазында эрезн аажок ашак кирип келгеш: «Шупту менди!» деп мындыг. Аныяктар аайын тыппайн барган. Мен «Мендии!» деп харыыладым.

— Аңчылар хуралынга келген кижи мен, хурал кажан болуурл, ооларым?— деп айтыра-дыр.

— Хүндүскүнүң 12 шакта дээн чүве болгай, ирем — деп, аңныыр организакчызы Дадар-оол аңаа эвилеп харыылап берди.

— Бистиң алдарлыг аңчыларызыстың бирээзи Кыргыс Шивит-Дамба дээрзи бо-дур — деп, белеткелдер конторазынын директорун таныштырарга, ооң аңчы амыдыралын сонуургай бердим.

— Аңчы кижиде тоолчургу чугаалар-ла хөй боор чүве болгай, чогум чүнү чугаалаар мен, хөй олчалыг болганымны бе, азы аңчы амыдыралда коргунчуг болуушкуннарны бе? — деп, ол чугаалап эгеледи.

— Чок, аңчы дуржулгаңар дугайын чугаалап көрүңер — дидим.

— Аңчы дуржулга дээрге хөй үүл айтыыр-дыр. Ан бүрүзүнүң байдалы аңгы-аңгы болур чүве болгай. Чижээ, диңиң эртен эрте арга бажы хүннээректерге баар, дүште ыяш ортузунга келир, кежээ хат, чывар какпас өзеннер унунга хонары-биле келир.

— Аңчы кижиге хамыктың мурнунда черни эки билири чугула. Улуг, биче бооларның ыракшылы, дээштин аңгы-аңгы болур. Ынчаарга аңчы черни хемчээлни базымнап билип алгаш, ол хемчээлден бодунуң дээжин шенеп, караны адып көөр херек. Боонуң дээштиг болуру чүгле черниң ырак, чоогундан хамааржыр эвес, харын хат-салгынның хошкак, дыгзымындан база хамааржыр. Аңнаашкынның чедиишкинниг болуру аңчының дидиминден, ооң кажар аргазындан, чалгааравас, могаг-ышлаг билбес, кызымаккай чоруундан кол хамааржыр. Адыг, бөрүнү, дилгини, чоок үнгээлеп баргаш, чазыг чок адып алыр кижи мен. Чамдык дуржулга чок аңчылар ырактан-на бооларааш, часкылартар, чок болза, далашкан, боозун безин хараалдавайн, чүгле аңче углай туткаш, салгылартар боор чүве болгай. Аңнап өөренмээн аныяк аңчылар ындыг болур. Ынчаарга мен чаңгыс борбак-даа окту халас ытпазын бодаар мен. Арай деп көрүп алган аңын чазарындан харааданчыг чүве кайда дээр силер. Аңчының кажар аргазы-ла хөй, ылаңгыя черниң байдалын эки билири, аңнарны кайы таладан чаштыып кедээрин, хат-салгынның кайызын хап турарын, «чыттың» уун билири чугула—деп, ол тодаргай чугаалады.

— Диңнеп, киштээриңерде кандыг арганарны кол хереглээр силер?

— Диңнеп ыяштың адакы будуунга олурда, далашпайн адып алырын бодаар мен. Ынчаарга ону чазыптар болза, ол ыяшче өрү үне бээр, ону адып алыры кончуг берге, хөй шакүени чарыгдаар апаар. Киш тайга сынның бединнге, арга-ыяштың ширгайынга чоруур. Бир эвес аңчы кижи чалгаараар болза, кишти, ол кажандаа өлүрүп ап шыдаҗас. Аңнап билбес кижилер ону чүгле изи-биле сүрүп чоруп турарлар. Дуржулгалыг аңчы ооң баар черлерин баш бурунгаар билир, ынчангаш баш дозуп чораш, өлүрүп алыр.

Бо дугайында дараазындагы тазарылганы маңаа чугаалап көрейн: бичиимде бир-ле дугаарында Кызыл-оол, Сарыг-оол дээр ийи аңчыны эдерип чорупкан мен. Олар киш изиниң хевирин меңээ айтып бергеннер. Бир-ле эртен аңнап чорупкаш, чаа иске таваржы бердим. Бо-даа ыраваан-дыр деп бодааш, ону сүре базып чорупкан мен. Хүнзедир кылаштааш, бараанын безин көрүп чадааш, чанып кээримге, өөрүм мени чаңчап-даа, доңгудуп-даа турганнар. Киштиң изин сүрбейн, ооң доктаагы дег черлерин дозар, мырыңай чаа ис болза, аңаа ытты салыр дээзин олар меңээ айтып бергеннер. Ооң соонда-ла, кишти өлүрүп чорупкаш, ам-даа бодунуң чугаазының аразында ол база демдеглээн. Ол аразында, районнуң аңчыларының следу эгелээн.

Аңчы Шивит-Дамба аңаа чүве чугаалаан, — 16 харлыымдан бээр-бо 52 чылда аңнап келдим. Харым 68 чеде берди. Бо аразында кажан-даа багай аңчы диртип корбээн мен. Ам харын меңээ 2—3 хире аныяк аңчылардан кожуп бээр чүве болза, оларны бодумнуң дуржулгамга өөредирин күзеп тур мен, мээң өөреткен аңчыларым хөй, оларны санап-даа четпес мен — деп медеглээрге, хуралдың киржикчилери аңаа өөрээнин илередип турганнар.

Районнуң аңчылары кижи бүрүзүле ортумаа-биле 150 рубльдин аңөлүүн күрүнеге киирер деп хүлээлгеин алган турда, аңчы Шивит-Дамба 400 рубльдин өлүүн киирерин хүлээнип алган.

И. ТОРЖУ.

Кымның нүгүлүн Пекинден катаптап турарыл

Кыдат удуртукчуларның ылаптыг бодалын Совет Эвилелинде хажыдыр тайылбырлап турар дээр дугайында калчаалыг кышкылар КУР-нуң парлалгазында үнүп турар албан өзугаануң медеглелдеринде болгаш теоретиктиг дижир үүлдерде төнмес-бөлгазы-биле дараалажып турар. «СЭКП-нин удуртулгазы-биле бистин аравыста маргылдааларның тывылганы болгаш хөгжүп калбарганы» деп үүлүнде «Женьминь жибаонун» болгаш «Хунцинин» редакциялары «Фактбарымдаалар үүден-даа чечен болгай, ол дээрге эң дээре херечилердир, фактыларны көрүп көрээлинерем, че!» деп, кыйгырып турарлар.

Ындыг кыйгырыгга чүгле байыр чедирип болур. Кыдат удуртукчуларның ол-даа, өске-даа үүлдериндe фактыларның чыды безин чок боор турары-ла чаржычыг-дыр. Пекинде чамдык кижилер «факт» деп өөстүле хөй удаа катаптап турза, оларны херек кырында боттуг чижектер киирериниң эргежок чугулазындан хостаптар боор деп бодап турарлар ышкаш-тыр. Ойлук чок колчуттунуушкун кылырынга ындыг арга аажок эптиг болбайн аан. Ынчаңмыже ол арга ажыл-херек дугайында принципиалдыг чугаалажыышкынга таарышпас болгай.

Кыдат пропаганда СЭКП-ни болгаш өске-даа акы-дуңма партияларны чүзүн-баазын муң-муң меге үүлдерге шыжыгын бурууладтынышаан, чижеглээр чүве чок антисоветтиг кампанияны калбарты берген деп чүве лелегейде ам кымга-даа чажыт эвес боор турар. Пекинде чогааттынын тывылган бүгү-ле ужур-утка чок хоозун үүлдерни чыскаай санап даңзылаар дизе, дыка хөй саазын болгаш будук хереглеттинер апаар боор.

Чамдык доскут угаанныгларны чулчуруп турары кол нүгүлчү балыкалдарның бирээзи болур-дур. Кандыг-даа барымдаалыг шинчилелдер кылбайн тургаш, ККП-нин теоретиктери «совет тургузуг буржуазчый берген», ол капитализм кылдыр «дедир төрүттүнген» дээр дугайтыр бар-ла шаа-биле кышкыржын турарының дугайында чугаа чоруп турар-дыр. Марксизм-ленинизмге шынчы бис деп аашсынын турар кыдат идеологтар бо таварылгада кымнарның-биле чаржалаштыр ырлажып турарыл деп айтыыр турун келир. Бир эвес СЭКП-ниң Программазының дугайында, бир талазында, калчаалыг антикоммунистернин, өске талазында, Пекинде теоретиктерниң чугаалап турары сөс-домактарын дөмейлештирип көөр болза, бо салдынган айтырыга харыы мырыңай-ла тодаргай болу бээр.

«Совет тургузугнуң чайлаш чокка дедир төрүттүне бээри» социалистиг болгаш капиталистиг системаларның кандыг-ла бир хайнак ниитилели кылдыр каттыжарынга чылдак болур дээр дугайында утка-шынар чок идеязы антикоммунистиг пропагандада улам-на улуг черни ээлеп бар чыдар деп чүве билдингир болгай. «Мен бодап көөрүмге, Москвада эгелээн политиктиг чорудулга орус хевирлиг коммунизмниң бүдүш-шынарын өскертиптер хире-дир» деп, Американың «Ньюсуик» журналының корреспондентизи Гроувер бижээн. Төөгүлүг болуушкун болур Совет Эвилелинин Коммунистиг партиязының XXII съездизинге хамаарыштыр «НЭФ» журналдың үндүрген тускай номеринге эрткен чылын француз буржуаз публицистер Э. Морэн биле Ж. Изар мынчаар медеглээннер: «ССРЭ барын талазы делегей-биле чангыс угланыышкынче — буржуаз делшилгениң уг-шиинче хөгжүп бар чыдар».

СЭКП-нин Программазының эпис сорулгаларын болгаш ужур-утказын бистин ажык идеологтуг дайзыңнарывыс нүгүл-каралыг өзу-биле тайылбырлай бээрге, бис аңаа алдепсинмейн турар бис. Ынчаарга ленинчи идеяларның кара чаңгыс «салгакчылары» кылдыр боттарын чарлап турар кыдат удуртукчулар ол нүгүламегени катташтай бээрге, бужар-чуттуг болгаш эдепчиктиг-дир. «Женьминь жибаонун» болгаш «Хунцинин» редакциялары СЭКП-нин Программазын «капитализмни хевээр артырарынче болгаш эгидин тургузарынче угланган» документ кылдыр адаарындан безин ыятпас чорукка четкеп. Ол дээрге эгениг чок нүгүл-дүр деп чүвени бадыткап көргүзүп турганынын-даа дужуу чүү боор!

Империализмни улустарның көөрхөөн чокталырынын дүрүм өзугаар болур чоруун оптуу-биле ажыглавышаан, кыдат ажылдакчылар ол көөрхөөн чокталыышкынны империализмге эвес, харын делегейде бир дугаар социалистиг ниитилелге удурланыштыр угландырарын чүткүдүп, аңаа «буржуаз» деп демдек чыпшырып турарлар. Ол болза Совет чазактың сентябрь 21-деги Медеглелинде кылдынган түннелдің шынныын көргүзүп турар база бир бадыткал болурдур. Сөөлгү үеде кыдат удуртукчуларның көдүрүп турар бүгү-ле калбак суртаалчы кампаниязы болза, «коммунистерниң аразында эш-хуузунун маргылдаазы эвес, харын СЭКП-нин болгаш Совет Эвилелиниң ат-алдарын канчап-даа тургаш бакырадыр, коммунистиг шимчээшкинни сандарадын чарылдырар, антиимпериалистиг куштерниң чангыс эвин кошкадын суларадыр сорулганы боттарынын мурнунга салып алган кижилерниң чугаалары-дыр» деп, Совет чазактың Медеглелинде түннеп чугаалаан.

Советке удур кампанияны кыдат парлалгага калбарткаш, ККП-ниң удуртукчулары кандыг-даа чуттуг-бужар арганарны далдавайн турар болгаш өжээтен антикоммунизм-биле өттүр сиңниккен империалистиг пропаганданың арганарын херек кырында өтүндур хоолгаан ап турар апаргаан. Буржуаз реакция бистин амыдыралывыстың хөлегелиг чамдык талаларының шоолуг эвес фактыларны хөөредип хөрлээледип, ооң «үндезининге» нүгүлдүг меге түннелдерни кылып турар деп чүве шагдап тура билдингир болгай. Сөөлгү үеде ККП-нин удуртукчулары база-ла шак ындыг үне-төлеп чок орукта туруп алганы хомуданчыг-дыр.

Совет парлалга янзы-бүрү четпестерни шыңгыы шүгүмчүлеп, бюрократтарны, ажаптыларны болгаш маңгыстарны сойгалап илередип турар эвээш эвес материалдарны парлап турар болгай. Ынчалза-даа чижеңнер, чилбилглер болгаш өскеда бужар-чуттуг кижилер бистин ниитилеливистиг үндезини, барыкла ооң хевир-шинчизи бооп турар дээр бодал ак-сеткилдиг чүү кижиниң сагыжынга кирерил ынчаш? Ындыг болбуже-ле, кыдат парлалга ол дугайын хүн бүрүде бадыткаан бооп чулчуруп, совет боттуг амыдырал дугайында шынны каржы-хажагайы-биле хажыдып турар ышкажыл.

Кыдат солуннарның арыннарында «дуюкаа бижиттингеи чажыт чагаалар» безин үнүп кээп турар. Ажылчын коммунистернин ССРЭ-ден чорудун берген медеглелдери кылдыр (ат-сывы безин чокка) меге-нүгүл үүлдерни парлап үндүрүп, аңаа совет кижилериниң хөй кезки ККП-нин удуртукчуларының үзел-бодалдарыга бүрүн каттыжып турар деп кыдаттарны төөредир сургап турарлар. Пекинде пропаганданың ажыглап турары чуттуг-чүдек арганар антикоммунизмниң суртаалчыларының, өжээнниг нүгүлдеринге, сугнун ийн борбак дамдызынга дөмейлежип турар. Чоокта чаа Канаданын «Канадиен трибюн» солуну болза «кыдаттарның совет амыдыралды чуруп көргүзүп турары соок дайын үеэнин меге тарадыкчыларының эн-не чүдек мегези-биле дөмейлежип, ону дезеп турар-дыр» деп бижээн.

Пекинге кылдынган өнчүк-чөңгээлиг материалдарны чүзүн-баазын антикоммунистиг, троцкисчи организациялар күзелдии-биле нептередип тарадып турар чорук таварылга эвес. Чижээлээрге, Римниң «Мессаджеро» деп буржуаз солуну чоокта чаа мындыг чарлал үндүрген: «улусчу Кыдаттың өнүктериниң ассоциациязы документилер тарадырын күзээннерни дилеп тур; күзелдиг кижи Римде, Джолитти кудумчузунуң 305 дугаар бажыңында. Пьяченттиниге баар, телефон—713337». Шак бо бир янзының чарлаалын тайылбырлаан, «Унита» солун болза, антикоммунистиг пропаганда бодунуң талдакчыларын тыптынып ап, компартияже «бөрүмын үзелден» халдаарының орнунга «чөөн үзелден» халдаар кылдыр тускай мергежилдиглерни чалап турардыр» деп чөптүү-биле демдеглээн.

Совет Эвилелинин иштики политиказын бакка сугар деп Пекинниң удуртукчуларының түткүлү болза, СЭКП-нин болгаш бүгү-ле коммунистиг шимчээшкиннин даштыкы политиктиг курузунун адын баксырадыр дээн кол сорулгазынга бараан бооп турар. Ол даштыкы политиктиг курстун кол утказы, аңгы-аңгы социал системаларлыг күрүнеиин тайбың кожа-хелбээ догуннаарының ленинчи политиказы болгай. Ол политиканы чайгылыш чок боттандырар чорук коммунистиг болгаш бүгү-ле хосталгалыг шимчээшкинге дыка улуг чедиишкиннерни хандырып берген. Чогум-на шак ооң ужурунда антикоммунистер болгаш кедергей дерзиитеннер улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чавырыдыырарынга удур амыр-соксаал чок демисежип турар. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның политиказындан ойталаарынче боттарының чурттарының чазактарын албадаарын «калчаалыгларның» оралдажып турар чылдактары үүл ынчаш? Ол дээрге «социализмни бүгү делегейге күш-биле тургузарынче коммунистер түткүп турар» дээр дугайында шагдагы-ла хоозун чулчуруушкун-дур. Шак ындыг хоозун чулчуругларга бүзүрээр кижилер делегейде улам-на эвээжеп бар чыдары-ла шын. Дайын болгаш тайбың дугайында айтырыгның талазыбиле СЭКП-нин база марксисчиленинчи өске-даа партияларның тодаргай туружун, тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын принципиниң тиилелгези дээш ССРЭ-нин болгаш эш Н. С. Хрущевтуң бодунуң чайгылыш-чок демиселин бүгү чер бөмбүрээнин улустары сеткил-сагыжындан алыс ынаныш-биле көрүп турар.

Ынчаарга ам кээп... коммунизмниң агрессчи чоруунун дугайында буржуаз идеологтарның нептередип турар кара нүгүлүн көңгүс-ле сагышка кирбейн турган таладан деткип турар ышкажыл. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынны хүлээвезин база делегейниң термоядролуг дайынынын чайлаш чогун хүлээп көөр чорукту барымдаалаан кыдат удуртукчуларның авантюристиг политиказы империализмниң ээзээргек бөлүктерине ажыглал чиш бооп турар-дыр.

Агаарга, космос делгеминге болгаш суг адаанга ядролуг чепсекти чазылдырып шенээрин хоруур дугайында Керээте делегейнин угаан-сарыылдыг кижилери шуптузу байыр чедирип турар. Чүгле америк «калчаа аарыглыглар», барыын герман, француз милитаристер болгаш өскеда эгеннишкин чок дайынызырак ээзэргектер ол керээте улур сулчаалежип мөөнежи бергеннер. Калчаарап барган антикоммунистерниң кампаниязынче кыдат удуртукчулар база кире берген болган. Мегелээрниң оруунга туруп алгаш, олар керээни оларның-биле кады хөй-хөй улустар, ылаңгыя Бирманың улузу база буруу шаап турар деп делегейни бүзүредирин оралдашканнар. «Москва Керээзинге удурланып үүнүп турар кижилернин сулчээзи» деп үүлүнге Бирманың «Пьидангцзу» солуну Пекиннин нүгүлчүлериннге төлептиг ойтур согуушкунну берген. Ол үүлүде онзалап демдеглээни болза, «Делегейниң хөй-ниитизинин караанга бирма улустуң дугайында меге бодал тургузарын күзээн Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң дыңнадыы—күзенчиг эвес болгаш чашпаачы меге».

Кедергей чөөн болгаш кедергей барыын үзелдер кезээде-ле бот-боттарынга чогужуп тааржып турар деп чүвени төөгү каш-даа удаа бадыткаан. Бистин чуртувуска болгаш ооң политиказынга хамаарыштыр ККП-нин баштыңнарының нүгүлчү бодаадары ол түңнелди ам база катап бадыткап турар. Чогаадыкчы марксизм-ленинизмден чарылгаш, СЭКП-же болгаш акы-дуңма өске партияларже өштүг нүгүл-биле халдаашы, кыдат сандарадыкчылар херек кырында антикоммунизмнин идеологтарының хоозун мегелерин катаптап турар-дыр.

Г. ХРОМУШИН.

КЕЛИР ҮЕНИҢ АНЧЫЗЫ.

Фотоэтюд **А. НУГУРАК.**

Кызылдың ажылчы чоннарының чыскаалын эрттиреринiң планы

Кызылдың ажылчы чоннарының чыскаалы ноябрь 7-де, эртенгиниң 10 шакта эгелээр. Ажылчы чоннар чыскаалга каттышкан колонналар аайы-биле чыглып келир, колонна бүрүзү айыткан черинге чыглыр.

Колонна № 1 — ДОСААФ-тың мотоциклчилери (эвилелдешкен республикаларның туктары-биле) ДОСААФ обкомунуң чанынга чыглыр. Харыысалгалыг кижи И. М. Бардин.

Колонна № 2 — транспарантыларлыг тускай машиналарда күш-культуржулар. Чыглыр чери күш-культура комбинады. Харыысалгалыг кижи А. Т. Кумаяк.

Колонна № 3 — Хоорайның бүгү школаларының өөренiкчилери. Ленин кудумчузунда № 7 школаның чанынга чыглыр. Харыысалгалыг кижи В. Ф. Клюшин.

Колонна № 4 — Башкы институдунуң студентилери, көдээ ажыл-агый техникуму, механизация училищезi, садыг-кооператив, медицина училищелери. Культура болгаш дыштанылга парыгының эжиинде шөлге чыглыр. Харыысалгалыг кижи К. Ф. Шишигин.

Колонна № 5 — Коммунистиг күш-ажылдың коллективтери деп атты чедип алыр дээш демисежип турар коллективтер: электростанция, типография, аэропорт, пиво заводу. Музей бажыңының чанынга чыглыр. Харыысалгалыг кижи В. И. Чемкова.

Колонна № 6 — Культура-амыдырал хандырылга эргелелiниң, даараныла комбинадынын, алгы заводунуң, харылзааның республика эргелелiниң болгаш хоорай конторазының коллективтери. Харылзааның республика эргелелiниң бажыңының чанынга чыглыр болгаш Кочетов, Интернационал кудумчуларын тавартыр чыскаалче үнер. Харыысалгалыг кижи А. Д. Лутанин.

Колонна № 7 — «Тыва тудуг» трезинiниң, аңаа хамаарышкан тудуг эргелелдерiниң коллективтери, механизация эргелели, КПП, туйбу заводу, № 12 АТК. «Тыва тудуг» трезинiниң бажыңының чанынга чыглыр болгаш Комсомольская, Кочетов, Интернационал кудумчуларын тавартыр чыскаалче үнер. Харыысалгалыг кижи И. И. Цевелев.

Колонна № 8 — Автоэргелел, автосептелге заводу, № 1, 2, 3 АТК, пассажирлер АТК-зы, автоорук тудуунуң болгаш септелгезiниң. ДСУ, ДЭУ, хем пароходствозунуң коллективтери. Пассажирлер АТК-зының бажыңының чанынга чыглыр. Колонна культураның болгаш дыштанылганың Гастелло аттыг парыгын тавартыр чыскаалче үнер. Харыысалгалыг кижи Ф. Г. Круговой.

Колонна № 9 — Көдээ ажыл-агый продуктуларының белеткел болгаш бүдүрүлге министерствозуунуң. Тандының девискээр аайы-биле колхозсовхоз эргелелiниң, «Сельхозтехника» каттыжыышкынының, Тываның «мал семиртир» трезинiниң, «Көк-Тей», «Сукпак» совхозтарының, септелге-монтаж эргелелiниң, көдээ электротудуунуң, септелге-тудуг эргелелiниң, зооветснабтың, ыяш ажыл-агый эргелелiниң, Улуг-Хемниң ыяш ажыл-агый бүдүрүлгезiниң, суг ажыл-агый эргелелiниң, Тыва суг ажыглал тудуг-монтаж эргелелiниң, сайгарылга баазазының, хлебпродуктулар эргелелiниң коллективтери. Кызыл партизан кудумчузунда хоорай дээрбезiниң чанынга чыглыр болгаш Кызыл партизан, Интернационал кудумчуларын тавартыр чыскаалче үнер. Харыысалгалыг кижи И. И. Ещенко.

Колонна № 10 — Даг руда комбинадының, эт комбинадының, сүт комбинадының, Тываның комплексилиг экспедициязы (бодунуң бүдүрүлгелери-биле), ДОСААФ, метеостанцияның, аэрологтуг экспедицияның, спорт ниитилелдерiниң болгаш организацияларының эвилелiниң, балыкчыларның болгаш аңчыларның экидура ниитилелiниң, аңныр инспекциязының коллективтери. «Совет Тываның 5 чылы» стадионуң чанынга чыглыр. Харыысалгалыг кижи Ю. Ф. Головин.

Колонна № 11 — Бүгү редакцияларның, «Билиг» ниитилелiниң тыва салбырының, Башкылар билиг бедидер, Дыл, литература болгаш төңгүнүң Тыва эртем-шинчилел институттарының, Чырыдыышкын министерствозуунуң, республиканың ном үндүрер черiниң, радио дамчыдылга болгаш телевидение комитедiниң, Культура министерствозуунуң, музейниң, хөгжүм-шин театрының, библиотекаларның, кинотеатрларның, кинопрокат конторазының, Культура бажыңнарының, чурулга мастерскаязының, Культураның болгаш дыштанылганың Гастелло аттыг парыгының, төлевилел конторазының, статистика эргелелiниң коллективтери. Республиканың төлевилел бажыңының чанынга чыглыр болгаш Кызыл партизан, Интернационал кудумчуларын тавартыр чыскаалче үнер. Харыысалгалыг кижи А. С. Поляков.

Колонна № 12. СЭКП обкомунуң болгаш хооркомунуң. Министрлер Чөвүлелiниң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң, хооркүүскомнуң, ВЛКСМ обкомунуң болгаш хооркомунуң, Социал хандырылга министерствозуунуң, хоорайның социал-хандырылга черiниң, профэвилелдерiниң область чөвүлелiниң, профэвилелдерiниң обкомнарының, уруглар садтарының, яслилернiң, банкыларының, Сан министерствозуунуң, ажаалга кассаларының коллективтери. СЭКП обкомунуң Щетинкин-Кравченко кудумчузунда гаражының чанынга чыглыр болгаш Щетинкин-Кравченко, Интернационал кудумчуларын тавартыр чыскаалче үнер. Харыысалгалыг кижи Л. А. Лантухов.

Колонна № 13 — Кадык камгалал министерствозуунуң, республиканың болгаш хоорайның санэпидстанцияларының бүгү эмнелге албан черлерiниң, аптека болгаш аптека эргелелдерiниң коллективтери. Кадык камгалал министерствозуунуң бажыңының чанынга чыглыр. Интернационал кудумчузу-биле чыскаалче үнер. Харыысалгалыг кижи Н. В. Сизых.

Колонна № 14 — Судтарның, прокуратураларның, материал-техника хандырылгазының эргелелiниң, Коммунал ажыл-агый министерствозуунуң, хоорайның коммунал ажыл-агыйы (бүдүрүлгелери-биле кады), «Коммунтудугнуң» септелге-тудуг эргелелiниң, чаагайжыдылга контораларының, орук көвүрүг ажыл-агыйының коллективтери. Дээди судтың бажыңының чанынга чыглыр. Комсомольская, Кочетов, Интернационал кудумчуларын тавартыр чыскаалче үнер. Харыысалгалыг кижи В. С. Старинков.

Колонна № 15 — Респотребсоюзтун, респотребсоюз АТК-зының, Тываның аъш-чем хандырылгазының, Садыг министерствозуунуң, күрүнениң садыг инспекциязының, горпонуң, Сесерлиг сельпозуунуң, Главтекстильторг конторазының, нефть баазазының, садыг баазазының коллективтери. Респотребсоюзтуң бажыңының чанынга чыглыр. Щетинкин-Кравченко, Интернационал кудумчуларын тавартыр чыскаалче үнер. Харыысалгалыг кижи П. Л. Маслов.

Бүгү колонналар чыглыр дээн черинге эртенгиниң 9 шак 30 минутада чыылган турар. Колонналарның чыскаалы болгаш чыскаал үезинде шимчээшкинге корум-чурумну хандырарын хоорайның шериг комиссарының оралакчызы эш Д. Н. Сибирячовка дааскан. Чыскаал үезинде корум-чурумну тударын хоорайның шагдаа килдизiниң начальникiниң оралакчызы эш В. Ф. Федоровка дааскан.

ХООРАЙ КОМИССИЯЗЫ.

ХӨЛ-ШЫДЫРАА

Хоорайның бирги чери дээш

Бешки салыгда, хоорайның чемпиону ат дээш хөл-шыдыраа маргылдаазында киржип турар 5 бирги разрядчылардың дөрттү боттарының аразында ойнааннар.

Бирги разрядчылар Зырянов (ак тала-биле ойнаан), Оюн оларның салыынга, ак талазы 3-кү көште-ле бир оглун аллыпкан. Кара талага ойнаан Оюн артык оолдуг олура. Зыряновтуң ноян чанында оглун аъдыбиле алган.

Оюн соонда Оюн аъдын удурланыкчызынга каап берип, халдаашкынны дыңзыдарын оралдашкан, ынчалза-даа Зырянов ылаптыг шын камгаланып, халдаашкынны ойтур шапкаш, бүүрелдиг тиилелгени чедип алган.

Огородников-биле ойнаан Христофоров венгр көшке туружун чоорту экижидип турган, удурланыкчызын дүжүп бээринче албадапкан. Өске салыгларган Чыргал-оол — Миндриманы, Забоев — Белекти удуп алганнар.

Берковичиге удур кара тала-биле ойнаан Кенин-Лопсан бурунгу индий камгалалын шилип алган. Ийи оглун каап бербишаан, кара ноянче чедимчелиг болгу дег шавар халдаашкынны Беркович эгелээн. Ак таланың мөрзези болгаш ийи тергези кара ноян чоогувче шургуп кире берген-нер. Берковичиниң тиилелгези чайлашчок болгу дег апарган. Эрестиг камгаланып келгеш, Кенин-Лопсан шын көштерiн тып, халдаашкынны ойтур шапкан. Салыг сонгаарлаттынган. Сонгаарлаттынган байдалда Кенин-Лопсан ийи артык оолдуг болгаш туружу эки.

Калзан—Кокорин оларның салыы база сонгаарлаттынган. Ында ак таланың байдалы идегел чок.

Бешки салыгның соонда 4.5 санныг **Христофоров** биле 4 санныг **Чыргал-оол** олар мурнап турар.

СЭТА дыңнадып тур

Варшава космостуң маадырларына байыр чедирип тур

ВАРШАВА. (СЭТА). Космостуң маадырлары В. В. Терешкова биле В. Ф. Быковский Польшаның Каттышкан ажылчын партиязының ТК-ның болгаш польша чазактың чалааны-биле октябрь 23-те Варшаада чеде берген. Польшаның найысылалы алдаржаан космонавтарга чүректиг ханыындан байыр чедирип турган. Окенче аэродромга чыылган Варшаваның муң-муң чурттакчылары оларны динмиттиг алыш часкаашкыны-биле уткаан.

Польшаның Каттышкан ажылчыг партиязының ТК-зының Политбюрозунуң кежигүнү И. Лога-Совиньский космостуң маадырларына польша улустуң мурнундан байыр чедиргеп. В. В. Терешкова биле В. Ф. Быковский харыы чүве чугаалаан.

Космостуң маадырларының чуруктары-биле база «Космостуң делегейде баштайгы чагыыр алыкчылары — совет кижилерге алдар», «Чепсегленишкинни эндере бүдүрериниң орнунга — сылдыстарже ужудуушкуннар» деп бижимелдиг пөстер-биле шимээн Варшаваның кудумчуларына чоруп турда, алдаржаан космонавтарга Варшаваның муң-муң чурттакчылары өөрүшкүлүг байырны чедирип турган.

ГДР-ДЕ СОНГУЛДАНЫҢ СӨӨЛГҮ ТҮННЕЛДЕРИ

БЕРЛИН. (СЭТА). ГДР-ниң Төп сонгулда комиссиязы октябрь 23-те болган хуралынга Улус палатазынга сонгулданың сөөлгү түннелдерiн бадылаан. Сонгулданы хоойлуларга шыңгыыр дүүштүр чорутканын комиссия демдеглээн.

ГДР-ниң Улус палатазынга сонгулдага бадылаар эргелиг хамаатыларның ниити саны 11.621.158 кижи болган. Оларның иштинден 11.533.859 кижи азы 99,25 хуулу бадылаашкынга киришкен. Күштүг бюллетеньнер 99,96 хуу, күш чогу— 0,04 хуу болган.

Национал фронтунуң кандидаттары дээш 99,95 хуузу бадылаан, 0,05 хуузу удур бадылаан.

Ам бо үеде ГДР-ниң Барыын Германияда турар 28.119 хамаатылары улус палатазының сонгулдазынга киришкен.

Японияның 1000 хире бүдүрүлгелери буурап дүшкен

ТОКИО. (СЭТА). Бо чылдың апрельден сентябрьге чедир үениң дургузунда Японияның 844 бүдүрүлгелери буурап дүшкен. Оларның өрезiниң түүү 85 миллион иен ажыг болган. Октябрьның үүгле 19 хүннерiниң дургузунда 150 бүдүрүлгелер буураашкынга таварышкан.

Массалыг буураашкының дугайын дыңнатпышаан, «Асахи» деп буржуаз солунуң демдеглеп турары болза машина тудуунуң, металлургияның, пос-таавының, химияның, аъш-чем аймаанын болгаш тудуг үлетпүрүнүң колдуунда-да ортумак бүдүрүлгелери буурап бадып турар. Буурап бадар чоруктың саны чоокку үеде көвүдээр чадаас боор деп, япон сан-хөө болүктери сидаксының турар.

БЭДЧ-ниң күүскомунуң хуралы

Бот-бодунга экономиктиг дузалажылга чөвүлелiниң күүсекчи комитедiниң тоску хуралы октябрьның 15—22 хүннеринде Москвага болуп эткен. Болгарияның, Венгрияның, ГДР-ниң, МАР-ның, Польшаның, Румынияның, Совет Эвилелiниң болгаш Чехословакияның—күүсекчи комитетте чөвүлелдiң кежигүннерiниң төлөлекчилери аңаа киришкен. Румынияның төлөлекчизи, РУР-нуң Министрлер Чөвүлелiниң даргазының оралакчызы А. Бырлэдяну хуралды даргалаан.

БЭДЧ-ниң кежигүннери чурттарның коммунистиг болгаш ажылчын партияларының Төп Комитеттерiниң бирги секретарьларының болгаш чазактар баштыңнарының июль (1963 чыл) чөвүлел хуралының база чөвүлелдiң XVIII сессиязының шиитпирлерiн күүседириниң талазы-биле чөвүлелдiң органнарының хемчеглерiниң программазын болгаш 1966—1970 чылдар үезинде БЭДЧ-ниң кежигүннери чурттарның улус ажыг-агыйын хөгжүдүрiниң планнарын таарыштырып дүүштүрериниң, бүдүрүлгени специализастаарының болгаш кооперастаарының талазы-биле болгаш экономиктиг база эртем-техниктиг кады ажылдажылганың өске-даа айтырыгларының талазы-биле тодаргай хемчеглерни чоруларын баш удур көрүп турар 1964 чылда бодунуң ажылының планын күүсекчи комитет чугаалажып көрген болгаш чүүлдүг деп бадылаан.

Чамдык үлетпүр черлерiнiн түдуушкунун, а ол ышкаш экономиктиг болгаш эртем-техниктиг кады ажылдажылганың өске-даа чугула айтырыгларын аайлап таарыштырарының талазы-биле БЭДЧ-ниң органнарының чоруткан ажылынын дугайында күүсекчи комитеттiң бюрозунуң илеткелiн күүсекчи комитет дыңнаан.

Күүсомнуң хуралы акы-дүмчүлүшкы найыралдың болгаш бот-бодун бүрүну-биле билчириниң бадылынга эткен.

БЭДЧ-ниң кежигүннери чурттарның хуралга киришкен төлөлекчилери шилчидер рубльдерiн хөй талалыг санажылгаларының болгаш экономиктиг кады ажылдажылганың делегей банкызын Москвага организастаарының дугайында дугуржулгага ат салганнар. Дугуржул турар талалар кежигүннери болуп турар ол банк болза шилчидер рубльдерiн хөй талалыг санажылгазын боттандырар, дугуржул турар талаларның даштыкы садыг болгаш өске-даа хемчеглерiн чөлижидер, үлетпүр бүдүрүлгелерiн болгаш өске-даа черлерiн тударын, чаарты тургузарын болгаш ажыглалга киирерiн банкының кежигүннери чурттарның үндүрүп берген акша-хөренгилерiнiң күсели-биле акшаландырар болгаш чөлижидер.

(СЭТА).

Эп-сеткил каттыштырылгазының ёзузу

ХАНОЙ. (СЭТА). Мурнуу Вьетнамның күш-ажылчы улузу-биле эп-сеткил каттыштырылгазының делегей профэвилел комитедiнiң тургузулга конференциязы бодунуң ажылын октябрь 23-те доокан. Бүрүн чангыс эптиг байдалынга эллээн хөй документилерни, оон иштинде «Мурнуу Вьетнамның күш-ажылчы улузу-биле эп-сеткил каттыштырылгазының делегей профэвилел комитедiнiң уставын», «Делегейниң ажылчы чоннарынга болгаш профессионал эвилелдерiнге кыйгырыгны» чүүлдүг деп санаан.

Америк империалистерниң болгаш Нго Динь Дьемниң диктатуразының агрессиязынга удур Мурнуу Вьетнамның күш-ажылчы улузунуң маадырлыг демиселин деткиирiн күштелдирер, ынчангаш тайбын, демократия, национал хамаарышпас чорук болгаш социал депшилге дээш бүгү оранделегейниң ажылчы чоннарының демиселiнге делегей эп-сеткил каттыштырылгазын быжыглаарынга дузалаар деп делегейниң ажылчы чоннарын болгаш профэвилелдерiн конференция кыйгырып турар.

Профэвилелдерiнiң Бүгү-делегей Федерациязының даргазы Ренато Битоссиниң түннел сөзүнге медеглээн болза, конференция сырый каттыжыышкының болгаш найыралдың байдалынга эртип, Мурнуу Вьетнамның демисежип турар улузу-биле ёзулуг пролетаржы эп-сеткил каттыштырылгазының көргүзүү болган.

Чылыг ужуражыышкын

КОЛОМБО. (СЭТА). Цейлонуңу премьер-министри дээрги Сиримаво Бандаранаикенiң Совет Эвилелiнде чоруп турарын, Н. С. Хрущев-биле, совет кижилер-биле оон ужуражыышкыннарын бо хүннерде цейлон улус чугаалажып турар. Внуково аэропортка ужуражыышкын үезинде Н. С. Хрущевтуң болгаш дээрги С. Бандаранаикенiң чуруктарын бирги арыннарынга парлаан солуннар мындыг эгелерни бижээн: «Кремльге чылыг ужуражыышкын», «Бандаранаике Хрущевту Цейлонга кедер кылдыр чалаан», «Хрущев Цейлонга чедип келир».

Цейлон радио бодунуң эртенги дамчыдылгаларын база-ла ол дыңнадыгдан эгелээн.

Дээрбечилер соксавайн турар

ГАВАНА. (СЭТА). Хосталганың ортулуунга удур контрреволюсчуларның чаа дээрбечи үүлгедиишкиннерiнiң дугайында медеглелди Куба-ның революстуг чепсектиг күштерiнiң министерствозу парлалгага дамчыдып берген. Үреглекчилерни болгаш боо-чепсекти Лас-Вильяс можунун мурнуу чүкте эриктерiнге дүжүрүп турган ийи дээрбечи катерлерни куба самолёттар октябрьның 21-нiн дүнезинде көрүп кааннар деп, медеглелде чугаалап турар. Эриктен ийи чартык мильге кээп доктааган, эштип чоруур база кырынга ол катерлерни эккелген болгап. Дээрбечилер Флориддадан чедип келген деп, дыңнадыгда демдеглеп турар. Үреглекчилерни дүжүрүп турган черниң кырынга АКШ-тың агаар-шериг күштерiнiң самолёттары дескиниг турган болгаш Кубаның чепсектиг күштерiнiң дээрбечилерге удур операция чорударынга шаптыктаарын ораллашканнар деп, дыңнадыгда база-ла айтып турар.

Күш-ажыл биле капиталдың аразында демисели

ИТАЛИЯ

Италияның «Рави» шахтазының лагжылары барык дөрт неделяда чер иштинден үнмээн. Олар, бүдүрүлгени хаар дээр бүдүрүлге эллериниң бодалынга удурланмышаан, ашты чарлааннар.

Эп-сеткил каттыштырылгазын илергейлээн чагаалар болгаш телеграммалар Италияның бүгү булуннарындан шахтёрларның адынга кээп турар. «Рави» шахтаның ээзи болур «Монтекатини» компаниянын рудниктеринде болгаш шахталарында удурланыышкынның ажыл соксадыышкыны болган. Гроссето можунун үлетпүр бүдүрүлгелерiнiң ажылчыннары эп-сеткил каттыштырылгазының бүгү-ниити ажыл соксадыышкынын чорударын шиитпирлээн.

Италияның эт-консерва заводтарының 25.000 ажылчыннарының 48 шакта ниити национал ажыл соксадыышкыны эгелээн. Ажылчыннарның ажыл неделязын кызырар, ажыл төлевирiн бедидер, бүдүрүлгелерде профэвилелдерiнiң эргелерiн хүлээп көөр деп кол негелдерiн хандырындан бүдүрүлге эллери өйтелiп турар.

Сан албан черлерiнiн ажылдакчылары беш хүннүң ажыл соксадыышкынын чарлаан.

Неапольда «Фиат» деп автомобиль заводунуң ажылчыннарының ажыл соксадыышкыны хайныышкынны эртип турар. Автомобиль тулгжулары Туринде «Фиат» заводтарда ажыл төлевири-биле деннээрге эвээш ажыл төлевирiн доктаатканынга удурланып турар. Ажыл соксатканнар чыскаалды эрттирген.

Чазый садыгжыларының кара тураында аажылалынга удурланган тараачыннарның чыскаалы Феррарга болган. Садып алыкчы организациялар яблокога садып алыр өртектерiн улам кудуладырын шиитпирлээн, ынчаарга хоорай рынокторында яблокону кедергей улуг өртек-биле садып турар. Чыскаал улуг митинг-биле доозулган.

ФРАНЦИЯ

Октябрь 23-те эртенгинiн 4 шакта демир орукчуларның ажыл соксадыышкыны бүгү чуртка эгелээн. Францияның бүгү вокзалдарында, станцияларында, орук тарда демир орук составтары доктаап турупкан.

Ажыл соксатканнарның кол негелдези—ажыл төлевирiн бедидери.

Ядролуг чепсектi эндере бүдүрiнге акша-хөренгилерни ажылчыннардан хавырып ап турар чазактың сан болгаш экономика политиказы-биле чөпшээрешпейн турарын ажыл соксадыышкының эгелээн демир орукчулар чазакка баш удур сагындырган. Ажыл соксадыышкыны сыры каттыжыышкынга чоруп турар, ында чурттуң эң улуг профэвилел каттыжыышкыннары киржип турар.

АНГЛИЯ

Лондон порттуң аллы муң хире докерлери бир хүннүң ажыл соксадыышкынын чарлаан. Хөй суднолардан чүүк дүжүрери соксаан. Докерлер ажыл неделязын кызырар дугайында негелдени деткип, ажыл соксадып турар.

АВСТРАЛИЯ

«Броккен хилл пропрайетэри» компаниянын эң улуг металлургия заводтарында ажыл барык соксаан. 7.000 металлургтар күш-ажылдың байалдарын эжиидерiн болгаш ажыл төлевирiн бедидерiн негеп турар.

ГОЛЛАНДИЯ

Амстердамның порт ажылчыннары ажыл төлевирiн бедидерiн негевишаан, ажыл соксадыышкының эгелээн. 5.000 докерлер порттуң администрациязының бажыңының чанынга чыскаалган.

(СЭТА).

Президент Сукарнонуң декреди

ДЖАКАРТА. (СЭТА). «Нацияның айыыл чок чоруунга болгаш амы-тынынга кыжаныр турар» үрегдекчи ажыл-чорудулганы болдурбас дугайында президент Сукарнонуң декредiн солуннар парлап үндүрген. Күрүнеге удур үүлгеткен херектiг аарындан хамаарылга чокка, үрегдекчи ажыл-чорудулгазы дээш кеземче хүлээдириниң үш хемчеглерiн: өлүрүп шиидерiн, бүгү назынында хоругдаарын азы 20 чылда карабажыңнаарын декретте баш удур көрүп турар.

База катап дайынзырак кыйгырыг

БОНН. (СЭТА). Барыын-германия чазактың чорудуп турары, шериг күчүзүн күштелдирiнiн политиказын үргүлчүлээринче ГФР-ниң камгалал министри фон Хассель база катап кыйгырган. Нюрнбергке чугаалаан чугаазында ол, ядролуг чепсектiң шенеделерiн кезик-чамдыктап хоругдаар дугайында керээни чарганының түннелинде тайбының болгаш тайбын кожа-хелбээ догунналашкынны быжыглаарынга ажыттынып турар болдунар аргаларга «чигзинiнiн» база катап илереткен. «Дайынчы күчүнү кандыг-даа байдалдарның үезинде эвээжетпес ужурлуг» деп, барыын-герман камгалал министри онзалап демдеглээн.

Леопольдвильде байдал

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Леопольдвильге онза байдалды чарлааны-биле холбаштыр ында турган үш кижiниң шериг эрге-чагыргалы хөделiп эгелээн. АП агентилелдiң корреспондентизиниң дыңнадып турары-биле алырга, онза кол комиссарны эргелерiн алган камгалал министри Жером Анани дужаалды үндүрген. Эге школаларының ажыл соксадып турар бүгү башкыларын доп-дораан ажылдан эгелээрiн ол дужаал негеп турар. Конгонуң эге школаларының башкылары ажыл төлевирiнiң талазы-биле алза чогуур өрени төлээрiн негевишаан, ажыл соксадыышкынын беш ай ажыг үеде үргүлчүлеп турар.

Ажыл соксаткан башкылар дужаалга чагыртпас таварылгада оларны шериг судунга киирер деп, Анани радио дамчыштыр баш удур сагындырган.

Леопольдвильден дыңнадып турары болза, онза байдалды чарлаан тураажок, профэвилелдери боттарының негелделерiнге туржур деп шиитпирлээн. Эртенден эгелээш ажылга үнмес деп күрүне албан черлерiнiн албан-хаакчыларын профэвилел удуртукчулары кыйгырган дээрзин АП агентилелдiң корреспондентизи дамчыткан. Күрүне албан-хаакчылары ажыл төлевирiн бедидерiн болгаш күш-ажылдың байдалдарын эжиидерiн негеп турар деп үүве билдингир болгай.

Профэвилел удуртукчуларының боттарының парлап үндүрген медеглелiнге айыкканы болза, Леопольдвильде онза байдалды чарлаанны «фашистиг диктатураны тургузарының эгези болур».

ЛЕОПОЛЬДВИЛЬ. СЭТА-ның корреспондентизи Вл. Кузнецовтуң дамчыдып турары болза:

Конгода патриотчу партияларның ажыл-чорудулгазын бүрүн хораанының дугайын чарлаан, оон иштинде Патрис Лумумбаның принциптерiнге шынчы Конгонуң национал шимчээшкин, Антуан Гизенганың хамааржын турары Африка эп-сеткил каттыштырылгазының партиязы, ол ышкаш Улусчу конвент партия болган Африка демократтыг эвилел бар.

Октябрь 23-те Леопольдвильге болган парлалга конференциязына ол дугайын шериг башкарылгазының баштыңы камгалал министри Жером Анани медеглээн. Жером Анани онза байдалды чарлаан соонда үш кижiниң шериг эрге-чагыргазын баштап, онза комиссарның эргелерiн алганы билдингир болгай. Ол партияларга хамаарышкан аныяктар организацияларының ажыл-чорудулгазын моон-биле кады база хоруп турар.

Партияларның ажыл-чорудулгазын хораан шериг башкарылгазы, Леопольдвиль эрге-чагыргаларның чорудуп турар хемчеглерiн боттарының медеглелiнге буруу шапкан профэвилел организацияларының демиселiнден болгаш улус чонуң хөлдээшкиннерiнден корткаш, Леопольдвильде «ёзу-чурумну» тургузуп турар. Полицияның моторжуткан болгаш рациялар-биле чепсегленген таныылдары хоорайда чоруп турар. Онза комиссарның салбырларын бүгү хоорайда тургузуп турар.

Онза байдалды чарлааны-биле холбаштыр хамааты судтарны солаан үш кижiнiн шериг эрге-чагыргаларын ажылдап эгелээн.

Леопольдвильдiн болгаш оон чоогунда кара бажыннарда ыка сай конго патриоттар хилинчектенiп чыдар. Кара бажында корум-чурумну күштелдирген.

Ам бо үеде Леопольдвильде дүмкүүрлүг байдал тургустунуп турар.

Сирия-ливан кызыгаарга болган чөңгээлиг чорук

ЛОНДОН. (СЭТА). Рейтер агентилелдiң корреспондентизинiн Бейруттан дыңнадып турары-биле алырга, октябрьның 19-та кызыгаарга болган аткылажыышкын-биле холбаштыр удурланыышкынның нотазын Ливанның чазаа Сирияның чазаанга чоруткан. Ол аткылажыышкын үезинде 4 ливан солдаттар өлүрткен. Ливан чазак болгунуң нотазынга ол үүлгедиишкинни «ливан кызыгаарга агрессия» деп адап турар.

Ливан болза Сирияны араб чурттар лигазынга хомудап билдирер бодап турар деп анаа холбаштыр Ливанның премьер-министри Рашид Караме медеглээнiн дыңнадыгда чугаалап турар.

ДАМАСК. (СЭТА). Сирия-ливан кызыгаарынга болган кызыгаар аткылажыышкынының дугайында Ливанның медеглелiнге Сирияның албан төлээлекчизiнiң харыы медеглелiн солуннар парлап үндүрген. Болган аткылажыышкын дээш харыысалганы Сирия бодунга албайын турар болгаш истеп-хынаарын кады чорударынче Ливанның чазаан кыйгырып турар деп, медегледе чугаалап турар.

Япон парламентини таратнан

ТОКИО. (СЭТА). Октябрь 23-те Японияның чазаа парламентини таратнан.

Республикага АГААР-БОЙДУСТУҢ байдалы

Бүгүн республикага булуттап, аязын каап турар хүн болур, чамдык черлерге хар чаар, Кызылга хар бичин чаар. Хат ой-тавында, чамдык черлерге дыңзыг, соңгу-барыын чүк угланыышкынныг. Агаарның температуразы: республикага—1 градус сооктан 4 градус чылыг, а Кызылга—1 градус сооктан 1 градус чылыг.

Редакторнуң оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

КИНОТЕАТРААРГА

«НАЙЫРАЛ»: «Оттук» 10, «Өпей ыры» 12, 2, «Кара думаалай» 4, 6, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Буратинонуң ужуралдары» 10, «Чидиг кызыл өңнүг парустар» (делгем экранныг) 11.15, 1.15, «Үймээнчи» 3.15, 5.15, 9.15, «Өг-бүлениң чажыды» 7.15 шактарда.

«ГНИСЕЙ»: «Он үштүң дүнезинде» 2.30, «Ийистерниң үүлгедиглери» 4.30, 6.30, «Баштайгы ынакшыл дугайында тоожу» 8.30 шактарда.

«РОСТОК»: «Дима Горинниң карьери» 3.15, «Үш адыр медальон» 5.15, 7.15, «Ынакшыл болгаш мода» 9.15 шактарда.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА

октябрь 26-да **В. РОЗОВТУҢ «КЕЖЗЗКИ ЧЕМ МУРНУУ ЧАРЫЫНДА»** деп шиизи үнер.

октябрь 27-де **И. СОБОЛЕВТУҢ «ХАЙГЫЫЛЧЫЛАР»** деп шиизи үнер.

Бо шиилер хүндүс 12, кежээ 7 шактарда эгелээр.

ДИРЕКЦИЯ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин — Кравченко кудумчузу, бажын № 3. Телефоннары: Редакторнуң 24 — 63, редакторнуң оралакчыларының 35 — 24, 25 — 38, идеология калталаанын 37 — 13; харыысалгалыг секретарьның 23 — 35, катаа ажыл-агый бүдүрүлгезiнiн болгаш партийжи амыдырал киллизiнiн 25—38, 23 — 54, үлетпүр бүдүрүлгезiнiн болгаш партийжи амыдырал киллизiнiн 22 — 64, чаагай ажылчын болгаш кадаа корреспондентилер база совет тургузуут болгаш амыдырал киллистерiнiн 21 — 27, иштики информация киллизiнiн 20—60, бухгалтериянын 31 — 75, корректорларның 21 — 47, солун келбейн барганда 32 — 75 телефонче болгаар.

ТС—01454. Культура министерствозунуң типографиязы